

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 6.

ZATERDAG 8 FEBRUARI 1919.

Foto C. Steenberg.

IN VREELAND AAN DE VECHT OP EEN WINTERSCHEN DAG.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

IN VREELAND AAN DE VECHT OP EEN WINTERSCHEN DAG, ILLUSTRATIE	BLZ. 61
BROEDERSCHAP (5), DOOR JOHN GALSWORTHY	„ 62
VRAAG AAN ONZE LEZERS	„ 63
DE NIJLREIS, DOOR MAURITS WAGENVOORT, GEÏLL.	BLZ. 64—67
NOG IETS OVER DE MOLENS BIJ OVERSCHIE	BLZ. 66
MOND- EN KLAUWZEER, DOOR G.	„ 67
SNEEUWEN, (GEDICHT), DOOR J. VREEKEN	„ 67
ONTVANGEN BOEKEN	„ 67
NOG EENS WIJNKOOP, DOOR G.	„ 68
EEN EN ANDER OVER SCHILDPADDEN, DOOR J. J. HOF, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 68—69
HET GEMEENLANDSHUIS VAN DEN OVERWAARD TE ELS- HOUT, DOOR C. A. VERHEIJ, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 70—71
DE PELSJAGERS, DOOR HULBERT FOOTNER (22)	BLZ. 70
HET VOORMALIG GROOTHERTOGELIJK SLOT TE WEIMAR, ILL.	„ 72
ZEEUWSCH-VLAANDEREN—ZUID-LIMBURG	„ 72

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

BROEDERSCHAP

5) DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

BIANCA zweeg en mijnheer Purcey, die zich plotseling een weinig verlegen voelde, mompelde: „Mijn auto wacht buiten. Ik moet nu weg”, en nadat hij iedereen een hand had gegeven, vertrok hij.

Toen de deur achter hem was gesloten, steeg een algemeene zucht van verademing op. Deze werd gevolgd door een stilte, die Hilary verbrak:

„Laten wij opsteken, Stevie, als Cis er tenminste niets op tegen heeft.”

Stephen Dallison stak een cigaret tusschen zijn baardelooze lippen, als altijd klaar, met een glimlach af te doen wat hem belachelijk scheen.

„Pff,” zei hij. „Onze vriend Purcey wordt een beetje vervelend. Hij schijnt zijn heele philisterkringetje met zich mee te brengen.”

„Hij is een doodgoeie baas,” mompelde Hilary.

„Maar een beetje zwaar op de hand”. Stephen Dallisons gezicht, ofschoon ook lang en smal, leek toch niet veel op dat van zijn broer. Zijn oogen waren, hoewel niet onvriendelijk, toch veel vorschender, doordringender en zakelijk. Zijn haar was zachter en donkerder.

„Ja, dat is nog eens een man, die je een gezond inzicht in zaken kan geven. Je had hem moeten vragen, Cis!”

„Spot er niet mee, Stephen. Ik meen het ernstig met juffrouw Hughs.”

„Ja lieve, maar ik weet werkelijk niet, wat ik voor dat goede mensch kan doen. Je kunt maar niet in huwelijkszaken tusschen beide komen.”

„Maar het lijkt me toch vreeselijk, dat we van haar diensten gebruik maken en aan den anderen kant haar links laten liggen. Vindt je ook niet, Bi?”

„Ik geloof wel, dat we iets voor haar zouden kunnen doen als we het zelf maar sterk genoeg wilden.”

Stephen en zijn vrouw wisselden een blik van verstandhouding.

„Echt Bi,” dachten beiden in stilte.

„De Hound Street, waar zij woont, is een vreeselijke buurt.”

Thyme sprak deze woorden. Iedereen keek verwonderd op.

„Hoe weet jij dat?” vroeg Cecilia.

„Ik ging er eens heen.”

„Met wie?”

„Met Martin.”

De mond van den jongen man in kwestie vertrok ironisch. Hilary vroeg vriendelijk:

„En wat zag je dan, lieve kind?”

„De meeste van de deuren stonden open.”

Bianca mompelde: „Dat zegt niet veel.”

„Integendeel,” zei Martin plotseling, met een diepe stem, „dat zegt alles. Vertel verder, Thyme.”

„De Hughs leven op de bovenste verdieping van No. 1. Dat is nog het beste huis van de straat. Op de onderste verdieping wonen menschen, die Budgen heeten. Hij is los werkmansman en zij is verlamd. Zij hebben één zoon. De Hughs hebben hun voor-kamer aan een ouden man verhuurd, die Creed heet.”

„Ja, dat weet ik,” zei Cecilia.

„Die Creed verdient ongeveer 1/10 per dag met kranten venten. De achterkamer is natuurlijk aan uw model verhuurd, tante Bi.”

„Zij is mijn model niet meer.”

Er heerschte een stilte alsof niemand wist, in hoever met het aangerode onderwerp doorgedaan mocht worden. Maar Thyme vervolgde haar beschrijving:

„Haar kamertje is verreweg nog de beste plaats van het huis. Het is luchtig en ziet op een tuin uit. Ik denk, dat zij daar woont omdat het zoo goedkoop is. De kamers van de Hughs zijn”

Ze hield even op terwijl ze haar neus optrok.

„Zoo, is dat de huishouding,” zei Hilary. „Twee getrouwde paren, een jonge man, een jong meisje.” Zijn oogen dwaalden van het eene naar het andere getrouwde paar, naar den jongen man en het jonge meisje, in de kamer bijeen. „En een oude man,” voegde hij er zacht aan toe.

„Niet bepaald een geschikte plaats voor jou om daar rond te dwalen, Mythe,” merkte Stephen spottend op. „Vindt je ook niet, Martin?”

„Och, waarom niet?”

Stephen fronsde zijn wenkbrauwen en zag zijn vrouw aan. Zijn gezicht droeg een onzekere, verschrokken uitdrukking. Er viel een stilte. Toen zei Bianca:

„Welnu.”

Dit enkele woord, schrikte, zooals haar aanspraken meestal deden, haar toehoorders op.

„Dus die Hughs mishandelt haar?” begon Hilary weer.

„Dat beweeft zij,” antwoordde Cecilia. „Tenminste, dat heb ik er uit begrepen. Natuurlijk ken ik geen bijzonderheden.”

„Het zou het beste zijn als ze van hem afging,” mompelde Bianca.

Uit de hierop intredende stilte klonk Thymes stem helder op: „Ze kan geen echtscheiding krijgen, wel scheiding van tafel en bed.”

Pijnlijk verwonderd richtte Cecilia zich op. Deze enkele woorden gaven haar plotseling een fel inzicht in het gedachtenleven van haar dochtertje. Dat kwam er van, dat ze haar ongehinderd vergaderingen liet bijwonen en met dien Martin omgaan. Maar misschien had ze haar wijsheid wel van haar grootvader. Die gedachte was heel fataal. Ervoor terugdeinzend haar kind over haar vrijheid van spreken te berispen en bang aan den anderen kant om den schijn op zich te laden, dat zij de wereldkennis van het zeventienjarige meisje goedkeurde, keek zij haar man aan.

Maar Stephen zei geen woord, daar hij ongetwijfeld voelde, dat hij een ethische en ingewikkelde verhandeling zou uitlokken door verder op de kwestie in te gaan, en dit deed hij niet in iemands bijzijn en zeker niet in dat van zijn vrouw en dochter. Bovendien zou hij op een menigte feiten van twijfelachtigen aard stooten, wat eveneens in de gegeven omstandigheden niet gewenscht was. Evenwel beroerde het hem ook pijnlijk, dat Thyme nu al zooveel wist.

De duisternis nam buiten toe. Het haardvuur wierp een grillig flakkerend licht op de omringende gezichten, die daardoor hun welbekende uitdrukking verloren en een geheimzinnigen trek verkregen.

Eindelijk verbrak Stephen het zwijgen. „Het spijt me natuurlijk erg voor haar, maar toch is het beter dat je er je buiten houdt. Je kunt met dat soort lui niet praten. Je weet nooit, wat ze eigenlijk willen en het is heusch beter je er niet in te mengen. In elk geval zou je het toch aan een vereeniging moeten overlaten om de zaak te onderzoeken.”

Cecilia antwoordde: „Maar die zaak bezwaart me, Stephen.”

„Ik ben er voor verantwoordelijk,” mompelde Hilary.

Bianca keek hem aan, voor het eerst gedurende het gesprek. Toen wendde zij zich plotseling tot haar neef en zei:

„Wat denk jij er van, Martin?”

De jonge man gaf geen antwoord.

Maar plotseling klonk uit de stilte een stem op:

„Ik heb over iets nagedacht.”

Iedereen keek om. Mijnheer Stone kwam van achter „De Schaduw” vandaan. Zijn tengere gestalte in het donkergrijze tweedpak met zilverwitten baard en haar stak scherp tegen den muur af.

„He vader,” zei Cecilia, „we wisten heelemaal niet, dat u hier was.”

Mijnheer Stone keek verward om zich heen. Het scheen, dat ook hij nu eerst merkte, waar hij was.

Het haardvuur verlichtte plotseling mijnheer Stones magere, ivorgele hand.

„Ieder van ons,” zei hij langzaam, „heeft een schaduw in die plaatsen — in die straten.”

Men hoorde een vaag geluid, als van mensen, die een opmerking niet al te ernstig opnemen. Daarna het gerucht van een dichtklappende deur.

HOOFDSTUK III.

HILARY'S BRUINE STUDEERKAMER.

„Wat denkt u er eigenlijk van, oom Hilary?”

Terwijl hij zich van zijn lessenaar afwendde, om zijn jonge nichtje recht in de oogen te zien, antwoordde Hilary:

„Kijk eens, Thyme, we hebben sedert het ontstaan van de wereld nog steeds denzelfden staat van zaken behouden. Er is, voor zoover ik weet, geen enkel scheikundig proces, dat geen afvalproducten achterlaat. Wat Grootvader onze „schaduw” noemt, zijn de afvalproducten van het sociale proces. Dat ongeveer een tiende in den strijd om het bestaan ondergaat, is even zeker als het feit dat een vijftigste zich opwerkt. Wie zij precies zijn en hoe zij ontstaan, of zij ooit verdwijnen zullen, is, dunkt me een vraagstuk, dat even onzeker is als iets maar zijn kan.”

Het jonge meisje in den grooten armstoel bleef stil zitten. Haar mond vertrok smalend, haar voorhoofd was gefronsd.

„Martin zegt, dat iets alleen onmogelijk is wanneer we het zelf denken.”

„Ik ben er bang voor, dat dat geloof in de praktijk niet opgaat.”

Thymes voet schoof even over het kleed; bijna raakte ze daarvoor Miranda, de kleine bulldog, aan.

„O, mijn lieve hondkindje.”

Maar de kleine, maanlichtkleurige bulldog ontweek de liefkoozing.

„Ik vind die achterbuurten verschrikkelijk, oom... Ze zijn zoo weerzinwekkend!”

Hilary liet zijn hoofd in zijn smalle hand rusten; dit was zijn geliefkoosde houding.

„Ja, die straten en sloppen zijn afschuwelijk, walgelijk en hartverscheurend. Dat maakt het probleem niet minder moeilijk.”

„Ik geloof, dat wij de moeilijkheden zelf opwerpen door de ellende te zien.”

Hilary glimlachte. „Zegt Martin dat ook?”

„Ja, natuurlijk.”

„Ronduit gezegd,” antwoordde Hilary, „ken ik slechts één moeilijkheid, het menscheijk karakter.”

Thyme stond op. „Ik vind het leelijk om daarover een lage meening te hebben, oom Hilary.”

„Kindje,” zei Hilary, „geloof je ook niet, dat menschen, die zoogenaamd een slechte meening van de menscheijke natuur hebben, in werkeijkheid veel verdraagzamer zijn dan diegenen, die met het ideaal van wat der menschen karakter moest zijn, voor oogen, de aard der menschen moeten haten?”

De blik, waarmede Thyme het vriendelijk, aantrekkelijk gezicht van haar oom met zijn spitsen, goed verzorgden baard, zijn hoog voorhoofd en eigenaardig, flauw glimlachje opnam, scheen Hilary te verontrusten.

„Ik wil niet, dat je onnoodig een slecht denkbeeld over me vormt, beste meid. Ik hoor niet tot die menschen, die je zullen zeggen, dat alles in de wereld best in orde is omdat de rijken evengoed als de armen hun zorgen en verdriet hebben. Elk mensch heeft recht op een weinig geluk in het leven, maar nu is het de groote vraag hoe wij hem dat geluk kunnen verschaffen.”

„We zijn er toe verplicht,” antwoordde Thyme. „Er mag niet langer mee gedraald worden.”

„Maar kindje, denk eens aan mijnheer Purcey. Welk percentage van de hoogere standen is slechts van die noodzakelijkheid doordrongen, denk je wel? Wij, die, zooals ik het noem, het sociale geweten hebben gekregen, stijgen van het terras af, waarop mijnheer Purcey zich nog bevindt. Wij vormen een groepje van een paar duizend tegenover een honderdduizend mijnheer Purcey's. En hoevelen onder ons zullen bereid en in het gegeven geval geschikt zijn om volgens ons geweten te handelen? In tegenstelling met grootvaders denkbeelden ben ik bang, dat we te veel in klassen zijn verdeeld. De menschen handelen en hebben altijd gehandeld volgens de klasse, waartoe zij behooren.”

„O... klassen! Standen! Daaraan geloofden onze Grootmoeders, oom.”

„Meen je? Ik dacht, dat de stand, waartoe iemand behoorde, slechts zijn eigen persoonlijkheid in het groot was, een onafscheidelijk iets. Hoe zullen b. v. wij tweeën met onze bijzondere vooroordeelen handelen?”

Thyme zag hem aan met den wreeden blik van de jeugd, die duidelijk scheen te zeggen: „Je bent mijn beste, lieve oompje en werkeijk een schat. Ik hou veel van je, maar je bent wel twee keer zoo oud als ik, dat is, geloof ik, afdoende!”

„Is er iets omtrent juffrouw Hughs bepaald?” vroeg zij plotseling.

„Wat zei vader vanmorgen?”

Thyme nam haar teekenmap onder den arm en liep op de deur toe. „O, dat is een hopeloos geval. Vader beweert, dat de een of andere vereeniging haar moet helpen.”

Ze was al de deur uitgewipt. Met een zucht greep Hilary naar zijn pen maar tot schrijven kwam het niet.

Hilary en Stephen Dallison waren kleinzonen van den Domheer Dallison. Deze Domheer, die van een oude, Oxfordsche fa-

milie afstamde, welke minstens drie eeuwen lang Kerk of Staat had gediend, was de schrijver der twee boekdeelen: „Twee gesprekken met Socrates.” Zijn zoon, ambtenaar aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken, had zoo al niet zijn letterkundig talent, dan toch zijn dorst naar ontwikkeling geërfd. Deze karaktertrek was wederom op zijn beide zonen, Hilary en Stephen, overgegaan, die beiden hun opleiding op een gymnasium en vervolgens op de Universiteit van Cambridge ontvingen. Met een toe-reikend, hoewel niet groot kapitaal gezegend, daarbij grootgebracht in dien geest, dat nooit op geld gezinspeeld mocht worden indien dit slechts eenigszins te vermijden viel, traden deze beide jongelieden ongeveer met dezelfde uiterlijke karaktereigenschaften het leven in. Beiden waren vriendelijk, beiden groote sport-liefhebbers, beiden waren vol ijver. Beiden waren daarbij op en top gentlemen, met een grooten afschuw voor elken vorm van geweld, die nergens zoo diep wortelt als bij de voorname bewoners van een streek, waar de verordeningen even oud zijn als de wegen of de muren, die het park omringen. Maar in den loop van den tijd werkte een sterke karaktereigenschap, welke erfelijkheid en opvoeding, omgeving en onafhankelijkheid in geld-aangelegenheden in beiden had aangekweekt — een overdreven fijngevoeligheid — geheel verschillend op de twee broeders in. Bij Stephen bleek ze een behoudenden invloed uit te oefenen, waardoor hij ijskoud het heetste gevecht weerstond en op het juiste oogenblik bemerkte wanneer hij zich in een moeilijk geval bevond zoodat hij bijtijds een terugweg kon banen. Bij Hilary was het resultaat een heel ander. Als een langzaam werkend vergift had deze tot het uiterste doorgedreven overgevoeligheid zijn gansche zijn doordrongen. De kleinste en onbetekenendste gedachte werd er door beheerscht zoodat het hem oogenschijnlijk moeilijk viel een denkbeeld uit te werken of een bepaalde daad te verrichten. In het algemeen openbaarde deze karaktereigenschap zich bij hem als een verlammeende kracht.

„Het is toch eigenaardig,” merkte hij eens tegen Stephen op, „dat iemand bij het gezamenlijk slachten van een kudde oopen-gedreven, angstig vee, in staat kan zijn de gedachte te vormen, dat dit een merkwaardige zaak is.”

Stephen en Hilary waren juist bezig hun twaalfuurbiefstukje in een der kamers van het Gerechtshof te verorberen. Stephen aarzelde even voor hij antwoordde:

„Je zult toch ook niet het nuttigen van het vleesch der Hoogere Zoogdieren afzweren in navolging van onzen geachten schoonvader?”

„Integendeel, ik overdenk het geval alleen. Maar toch is het merkwaardig. Je verplaatst je niet in mijn gedachte.”

Het was duidelijk dat Stephen de jongeling, die hierin ooit iets had gezien, reeds lang voor een ander had plaats gemaakt. Hij mompelde:

„Beste jongen, je bespiegelingen zijn mij wat al te wijsgeerig.”

Hilary sloot het onderwerp met zijn eigenaardig, teruggetrokken glimlachje, dat niet alleen scheen te zeggen: „Laat ik je niet langer vervelen” maar ook: „Ik had er niet met je over moeten beginnen, je kunt me niet volgen.”

Deze eigenaardige glimlach van Hilary, die plotseling aan een gesprek een eind maakte, was zeer begrijpelijk. Een gevoelig mensch, die zijn tijd met ideale figuren uit zijn gedachtenleven doorbrengt en door toereikende — niet overmatige — geldmiddelen voor den levensstrijd wordt beschermd, kan den leeftijd van tweeënveertig jaar niet bereiken zonder dat zijn fijngevoeligheid een buitensporigen omvang aanneemt. Zelfs zijn hondje wist bij instinct tot welk soort menschen het zijn baas kon rekenen. Miranda was er van overtuigd, dat hij zich tegenover haar nooit eenige vrijheid zou veroorlooven, noch met haar staart, noch met haar ooren. Hij zou nooit haar bek openrukken om het gebit te bekijken zooals sommige menschen wel doen. Als ze op haar rug lag, zou hij vriendelijk haar borst aaien zonder haar het gevoel te geven, dat zij iets verkeerd deed zooals vrouwen in zoo'n geval doen. En als ze zat, zooals nu, haar oogen strak op het haardvuur in zijn studeerkamer gericht, zou hij, dat wist ze zeker, het haar nooit kwalijk nemen, dat ze maar een beetje voor zich uit droomde, aan niets denkend, zooals ze zoo graag placht te doen.

(Wordt vervolgd.)

Vraag aan onze lezers.

In ons artikel over „de poorten van Leiden” (zie „Buiten” van 30 Nov. en 7 December 1918) vroegen wij naar een verklaring van den naam „Koepoort,” naam door een van Leiden's gesloopte en ook door andere verdwenen of nog bestaande poorten in ons land gedragen. Naar aanleiding hiervan stelde de heer Mr. W. P. A. Smit te Arnhem ons de vraag, of de verklaring, die G. von Below in zijn „Das ältere deutsche Städtewesen und Bürgertum” van den naam van de „Gänstor” te Ulm gaf, te weten „das Tor, durch das die Gänse der Bürger zur Gänseweide getrieben wurden,” wellicht m. m. ook hier dienst kon doen?

We veroorloven ons hier die vraag te herhalen en voegen er bij, gaarne een artikelje te zullen plaatsen, waarin wordt uitgelegd waarom verschillende poorten een naam dragen of droegen, waarvan de verklaring niet zoo dadelijk voor de hand ligt. Zoo héél veel zijn het er, tenminste in ons land, niet, daar verreweg de meeste genoemd zijn naar de stad, waarheen zij toegang verleenden. Daarom behoort een volledige opsomming van die poorten niet tot de onmogelijkheden.

NIJDORP IN DE BUURT VAN CAÏRO.

DE NIJLREIS.

WEL ligt de beteekenis van het steeds nog zoo heerlijke Caïro voornamelijk in zijn sprookjes-achtig verleden, maar het is een levende stad, die zich wenscht aan te sluiten bij de toekomst. Even daarbuiten echter is het den Europeaan of hij ontelbare jaren in het verleden is terug gezet, in een land en bij een volk terecht, welke eer doen denken aan die van een andere planeet dan eenig land en volk, waarmee zijn denken en ervaren hem vertrouwd hebben gemaakt. Egypte! Men zou als paradox kunnen beweren, dat er eigenlijk geen Egypte bestaat. Of het moest de Nijl-delta zijn; het land in den vorm van een geopenden waaier, waarvan dan Caïro de diamant in het sluitingseinde zou kunnen voorstellen. Heel even, soms, roept dat doorwaterde land voor den Hollander het visioen op van zijn eigen deltaland, dat de aanslibbing is van eenige statige stroomen. Maar hoe onbeduidend zijn deze in vergelijking met den zooveel machtiger Nijl. Boven Caïro echter is wat men dan Egypte noemt, niet veel meer dan een kalme stroom met vruchtbare oevers dwars door een woestijn. Er is geen punt in het midden, waar men, als de oogen rechts dwalen en links, niet de uiterste grenzen ziet van het bewoonbare land: een scherp afgebakenden horizon, aan weerszijden op slechts een uur afstand, welke dadelijk overgaat in het gouden lichtgetril van de eendloozen woestijn. Maar in zijn verpletterenden zonneshijn, met een dampkring trillend van onzichtbaar vuur, is het wel waarlijk een land van onvergetelijke schoonheid. Fel en wreed is het licht, maar de kleuren van het landschap houden het er tegen uit: purper, geel, groen, zwart en bruin, en daarover heen het uitspannel van diep blauw.... zoo moet een maanlandschap er uit zien. Tegen zonsoudergang is dit stroomlandschap met zijn spaarzame en donkere palmengroen, waar de bronzen woestijn doorheen schijnt, van aanbiddelijke schoonheid. Als de onmeedoogende zon haar middagkracht heeft verloren en de golvende lijn nadert van het rood-bruine gebergte in de koperkleurige woestijn, dan geeft haar laatste schijn wonderbare tinten aan den blonden stroom, dien zij eerst diep-geel verft, vervolgens violet, dat over gaat in zacht groen.

Zeer waarschijnlijk heeft ieder, die een Nijlreis gaat maken, met aandacht en opgetogenheid het Egyptische museum van Caïro bezocht en den indrukwekkenden rijkdom van voorwerpen uit het oude leven des lands bestudeerd, welke daar zijn tentoongesteld. Er is hier geen gelegenheid om van dit merkwaardige museum iets te vertellen, dat maar in de verste verte een denkbeeld zou kunnen geven van zijn wetenschappelijke en geschiedkundige schatten. Voor het Arabische verleden des lands is sinds eenige jaren in Caïro een museum gesticht, dat, hoewel veel kleiner dan het Egyptische, in zijn soort toch een der belangwekkendste is, welke men zich later herinnert. Maar het Egyptische museum! Zooals het door lava bedolven Pompeï toen de ruïnen eenmaal ontdekt en uitgegraven waren, aan het museum te Napels een haast onoverzienbaren rijkdom van voorwerpen van kunst

en het menscheijk leven in zijn ontelbare uitingen heeft geschonken, zoo hebben de graven der pyramiden en der woestijn-splonken geheel het oude leven van het Pharaonische Egypte geopenbaard. Deze schatten zijn in het museum van Caïro uitgesteld. Museums zijn knekelhuizen van gestorven leven en kunst. Misschien zijn zij noodig. Een wijzer en tevens eerbiediger inzicht heeft echter, zoowel te Pompeï als in Egypte, het later gevondene gelaten waar het is, zoo dat de oude schatten kunnen bewonderd worden op de plaats waar zij behoorden, en waarvoor zij geschapen werden door het menscheijk genie. Reizen heeft slechts werkelijke waarde voor hen, die naar het vreemde land gaan met een behoorlijken wetenschappelijken of artistieken uitzet. Men brengt er uit terug naar mate men er mee naar toe genomen, of zich terplaatse door ijverige studie gewonnen heeft. Het zou ook God geklaagd zijn indien het volle genot van het reizen te winnen ware voor den eersten den grofsten rijken plebejer, die misschien stinkende winst heeft gemaakt. Zulke menschen bezoeken wel vreemde landen, maar zij zien er niets, dat iets duurzaam schenkt aan hun dorre herinnering. Maar wanneer men zich door veel lectuur en aandachtig museumbezoek heeft voorbereid op de indrukken van het Egypte, dat boven Caïro begint, dan ontvangt men opnieuw de sensatie, dat men in dit land rondreist op een uitgestorven planeet. De Egyptische oudheden, de overblijfselen van de bouwwerken des lands lijken in niets op die waaraan zelfs de oudste Europeesche beschaving ons heeft gewend.

Natuurlijk is de Egyptische beschaving uit het verre verleden minder vreemd aan de doorschreden beschavingen van Europa dan een oppervlakkige beschouwing doet denken. Het Etruskische verleden, het oudste Grieksche verleden heeft wel waarlijk geleidelijke overgangen in deze Egyptische kunst van duizenden jaren her. Maar de onvergelykelyke bouw- en kunstwerken, welke men in dit woestijnland afkomstig ziet van een tijdperk vol grootscheit, dat reeds een grijs verleden bezat, toen er in de oudste boeken van onze eigen beschaving voor 't eerst gewag van werd gemaakt, zijn in hun eenvoud, strengheid, en vooral in hun afmetingen zoo vreemd aan ons veelvoudig samengesteld leven, dat men zich niet kan voorstellen, dat zij hebben kunnen dienen voor menschen van onze gelijkenis. Terwijl wij weten, dat ons leven is gemaakt van oogenblikken, lijkt het verleden, waarvan deze bouwwerken getuigen, samengesteld uit niets korters dan eeuwen, die zich tot tijdperken, dynastieën genoemd, samengroepen, zooals de uren zich in het onze samengroepen tot etmalen. „Alles vreest den Tijd, maar de Tijd vreest de pyramiden,” zeggen de Arabieren des lands.

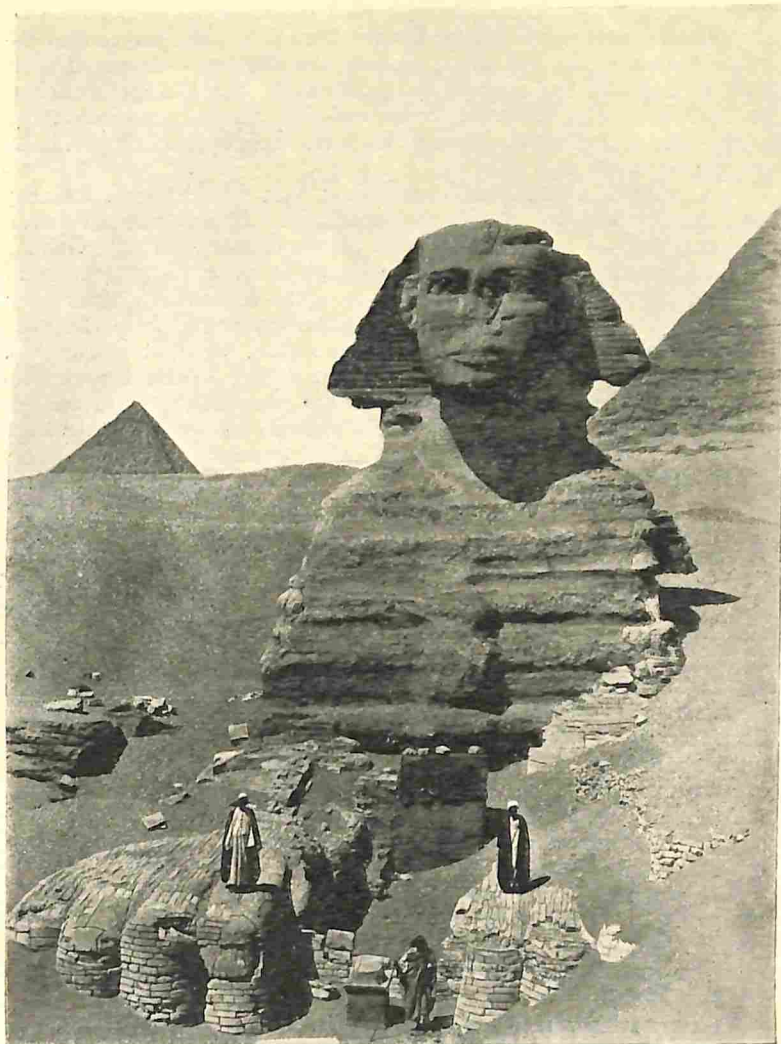
De ontzag-gebiedende verbazing, welke den toeschouwer treft, zoodra hij, haast onmiddellijk in de nabijheid van het volkrijke en joelig-levende Caïro, de pyramiden voldoende is genaderd om hun weergalooze grootscheit te kunnen bevatten, brengt ieder onder den indruk van schijnbaar onverklaarbare mysteriën. Deze bouwwerken, waarvan het wanneer van het ontstaan aan

de ijverigste geschiedkundige onderzoekingen is ontsnapt, men slechts op een ten naastenbij, dat op zich zelf reeds eeuwen omvat, den tijd van wording kan bepalen, behooren zoo geheel en al bij het dorre woestijnland, dat hen omgeeft, dat zij daaruit lijken gevormd. In een bloeiende omgeving zouden zij misplaatst zijn. Elke ander omgeving, waarin nu nog het menselijke leven kan geleefd worden, zouden zij door hun sombere lijnen en geweldige proportiën moreel verpletteren. Te Rome liggen de ontgraven overblijfselen van de keizerlijke *urbs*, het *Roma eterna*, midden in het voortgejakkerde en beuzelachtige leven van ons modern stads-bestaan en vormen er een belangwekkend deel van. Toch getuigen zij van een grootschheid, zooals ons leven, althans voor den oorlog, niet kende. Zij zijn niets: armzalige brokstukken van ondergegane tempels en paleizen, in vergelijking van deze overwoestelijke bouwwerken van Egypte. Kan men zich dit geweldige samenstel van gigantische bouwwerken: de sphinx, de pyramiden van Gizeh en de altijd in het overwaaiende zand van de woestijn begraven tempel van den sphinx voorstellen in een bloeiend landschap, omgeven van boomen en bloemen? Het is niet mogelijk. De verbeelding gaat er telkens bij terug naar andere planeeten, waarvan men zegt, dat het leven er uitgebluscht is. De oudstbekende geschiedschrijvers van ons eigen verleden, in zijn verste teruggaan tot Grieken en Latijnen: Plinius, Herodotus, om andere namen der oudheid ongenoemd te laten, hebben over het wanneer, het hoe en het waarom dezer bouwwerken het hunne gezegd, waaruit bleek, dat zij er weinig minder verbaasd tegenover stonden dan wij, bijna twee duizend jaren later, die door de ontdekking van de betekenis der hiërogllyphen hun geschiedenis hebben kunnen ontcijferen, zooals zij meestal op ruime vlakken in oogenschijnlijke in steen uitgehouwen raadselen geschreven staat. De drie pyramiden van Gizeh, vertelt Plinius reeds, en zijn bewering wordt bevestigd door later onderzoek, eischten voor hun bouw 68 jaren tijds. Aan de grootste van het drietal, die meer dan 5 hectaren terrein inneemt, werkten 366.000 man, slaven natuurlijk, gedurende twintig jaar, en om dit werkvolk niet te voeden, maar enkel voor hun voedsel te voorzien van peterselie, knoflook en uien — wie denkt hier niet aan de Egyptische uien der Joden? — werd een som vereischt van 1800 talenten zilver: f 9.000.000.

Ik ben Plinius dankbaar, dat hij ons deze karakteristieke anecdote van den bouw der pyramiden mededeelt. Zij doet het zwoeven aan deze ongeëvenaarde menselijke scheppingen der honderdduizenden donkerhuidige slaven voor ons leven.

Hier zal de lezer echter niet vermoeid worden met een opgaaf van getallen, welke staan blijven voor zijn verbeelding. Alleen zal hij vernemen, dat de hoogste toren van Europa, die van de kathedraal van Straatsburg, slechts een tiental voeten hooger reikt dan de pyramide van Cheops, welke in haar tegenwoordigen vorm, beroofd van haar buitenste steenlaag, een hoogte bezit van 451 Engelsche voeten. Sint-Pieter van Rome, met koepel, voorplein en al kunnen er zich in omdraaien. Tientallen Pyramiden zijn langs den Nijl verspreid. Enkele zijn in vergelijking van de grootste, van verhoudingen, welke de verbazing met rust laten. De verklaring van deze verschillen in grootte maar niet in vorm is, dat deze bouwwerken, bedoeld als koningsgraven, waaraan reeds begonnen werd in het eerste regeeringsjaar van iederen vorst, telken jare een nieuwe laag ontvingen van blokken ijzerharden Arabischen steen, elk gehouwen in het kubiek zoo groot, dat het reikt tot de borst van een volwassen man. Dit duurde bij den eenen vorst tientallen jaren lang, bij den anderen slechts weinige, naar den tijd, dat hij leefde en regeerde.

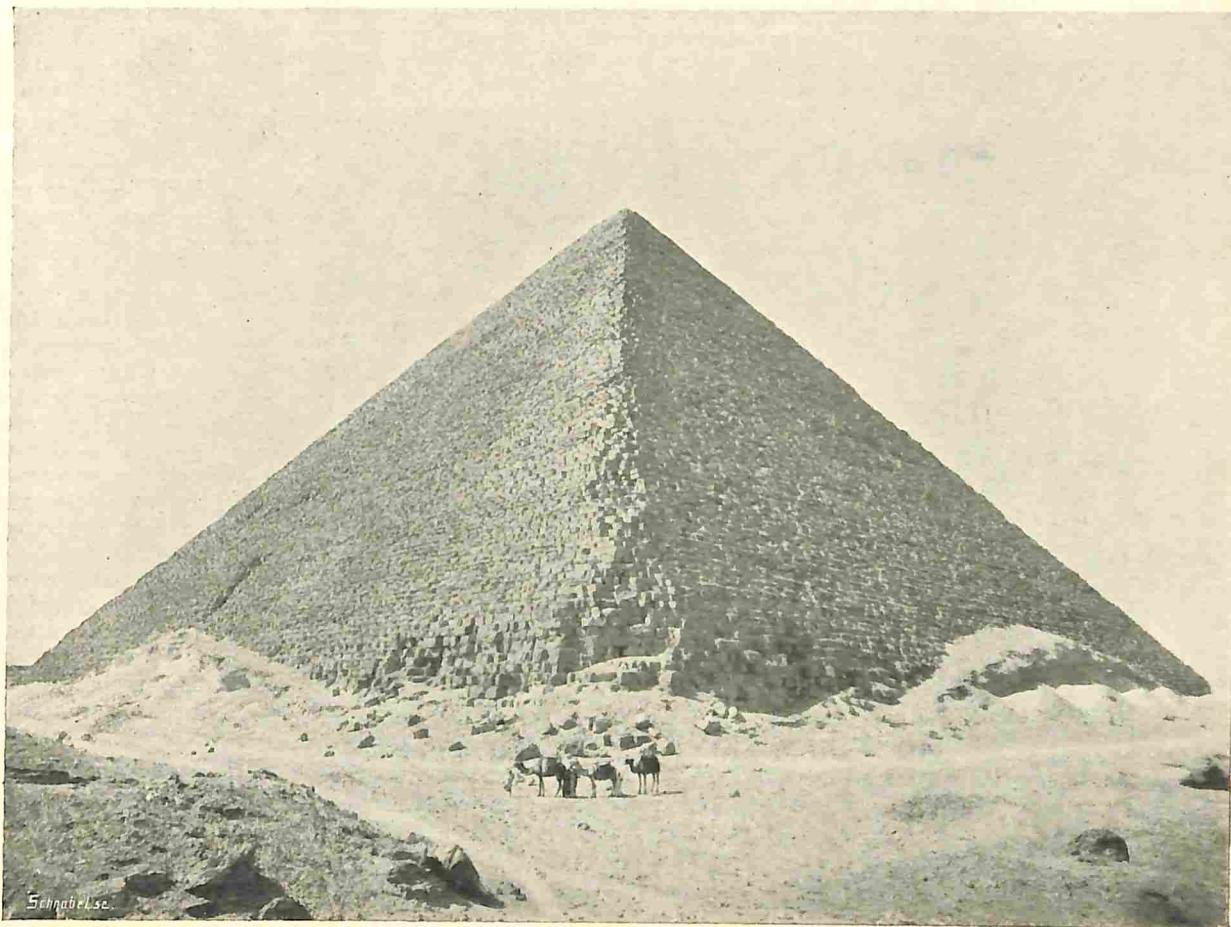
Er zijn veronderstellingen, berustende op historische gegevens van duizenden jaren, dus zeker van betekenis, die te kennen geven, dat de Sphinx nog ouder is dan deze haast voor-historische bouwwerken. Maar Egyptologen van naam ontkennen dit. Zeker is, dat dit reusachtige beeld het gelaat voorstelt van een der Egyptische koningen wiens naam en geschiedenis bekend zijn. Vooral de Arabische verbeelding heeft van dit beeld, 't welk een liggenden leeuw met een menselijk gelaat laat zien, de zonderlingste verklaringen gegeven. Nog heden noemt de Muzelmaansche bevolking het „*Aboe'l-hol*: de „Vader der Verschrikking.” Het was het muzelmaansche geloofs-

DE SPHINX VAN GIZEH BIJ CAÏRO.

MEN LETTE OP HET OVERAL OPGEWAAIDE WOESTIJNZAND.

fanatisme, dat in de 14e eeuw aan het gelaat van den Egyptischen koning uit het verre verleden de ongeneeslijke wonden toebracht, welke het voor alle tijden ontsieren zonder dat zij den trotschen glimlach van de lippen en uit de oogen hebben kunnen vernietigen. Een sphinxen-glimlach, inderdaad. Weinig minder vol van raadselachtig zieleleven dan de glimlach van Mona Lisa in het portret van Leonardo da Vinci. Is het niet of deze oogen koel, onaandoenlijk zelfs, het leven gadeslaan en de mond glimlacht om het kleine menselijke gedoe. Deze oorlog? Maar wat is zelfs deze oorlog gezien uit een verleden van wellicht vierduizend jaren, met wie weet hoeveel duizenden toe-

EEN DER PYRAMIDEN BIJ CAÏRO.

komst jaren voor zich? Denkt gij, dat deze oorlog, welke nu dagelijks, urelijks haast, een kramp trek in ons hart en een loodzware gedachte in ons brein deed ontstaan, over honderd jaar meer is dan een belangwekkend onderwerp van geschiedkundige lectuur? Wat zijn honderd jaren voor de strak aanschouwende oog en den ietwat geringschattend-medelijdenden glimlach van den sphinx van Gizeh?

Veel minder indrukwekkend, maar van het hoogste belang om haar ouderdom, is de zoogenaamde „trap-pyramide” van Sakkara, wijl zij beschouwd wordt als de oudste van alle. Geheel de omliggende nekropolis van Sakkara is voor de geschiedenis van het gestorven Egypte van de hoogste beteekenis. Maar hier zal zelfs niet de geringste poging gewaagd worden op dit verleden eenig historisch licht te laten vallen, wijl dit slechts het effect zou maken van een aangestoken lucifer in een Egyptische grafspelonk. De gretige lezer zal daarvoor verwezen moeten worden naar de vele lezenswaardige boeken, welke over dit prachtige verleden van het menselijk geslacht geschreven zijn.

(Wordt vervolgd.)

MAURITS WAGENVOORT.

Nog iets over de molens bij Overschie.

DAT zelfs in dezen tijd van kolennoed vele onzer molens afgebroken worden, geeft wel aanleiding om te vreezen, dat spoedig deze sieraden van het Hollandsche landschap geheel tot het verleden zullen behooren. Er is naar onze meening dan ook alle reden om hier nog eenige bijzonderheden te laten volgen over de in ons vorige nummer besproken molens, bijzonderheden welke toen wegens gebrek aan ruimte tot onzen spijt niet geplaatst konden worden.

Allereerst iets over den inwendigen bouw van de karakteristieke watermolens, van den polder Zestienhoven. (Zie de afb. op blz. 59).

Beide molens zijn vijzelmolens. De as van den vijzel is 12.60 M. lang en om de as heen liggen in een spiraal gewonden 3 ijzeren platen. Zoo'n vijzel is op het eerste gezicht te vergelijken met een kurkentrekker. Door dien vijzel wordt het water 3.18 M. omhoog gebracht.

Verder valt ons bij deze molens op: het ontbreken van een „wipstok”, die gewoonlijk bij andere molens aanwezig is en achter uit de kap steekt. Die wipstok staat in verband met de „vang”, de rem van den molen.

Welke inrichting vinden we hier om het draaien te remmen?

We zien ter zijde van den molen een touw hangen. Dit touw zit aan de kap en gaat door de kap naar binnen. In de kap loopt dit touw over een schijf, het zoogenaamde „luidrad”. Het touw zit aan het rad vast.

Aan dit rad zit een spil, aan welks eind een touw is gewonden. Dit touw zit dus met het eene eind vast aan deze spil en het andere eind is vastgehecht aan een hefboom. Aan dezen hefboom zit, tamelijk dicht bij het draaipunt, een ijzeren staaf, die op zijn beurt in verbinding staat met de „vang” om het groote wiel. Trekt men dus aan het touw dat buiten den molen hangt, dan wordt deze kracht over luidrad naar den hefboom overgedaan, de hefboom wordt opgelicht en in een haak vastgezet, daardoor wordt de vang losgelaten en kunnen de wieken gaan draaien.

Bij het binnentreden in den molen valt ons dadelijk de ouderdom van den geheelen molen op. Midden in den molen vindt men de spil, in een afgesloten ruimte. De lengte der spil is 13 à 14 M. en ze draait in een „pot” met een taas van pl.m. 1.25 M. Deze pot zit in een verplaatsbaren balk, zoodat men de tanden van het rad, dat onder aan de spil zit, dieper of ondieper in het werk van den vijzel kan laten grijpen.

Aan het eind der spil, boven in den molen, vinden we een aswiel met tanden, die pakken in het bovenwiel dat 72 kammen bevat.

Dit bovenwiel heeft tot as de spil der wieken en om dit bovenwiel grijpt de vang. De spil der wieken rust voor in een hardsteen kom welke zit in een balk, vooraan in de kap. Die balk rust op de zoogenaamde voeghouten.

Boven in de kap vinden we nog twee balken die loodrecht de wiekenspil kruisen. Deze balken heeten de zoogenaamde „spruiten.” Voor in de kap vinden we de lange spruiten, die ver naar buiten uitsteken en achter in de kap de korte spruiten, die niet zoo ver naar buiten steken. Deze spruiten steken terzijde van den molen uit. Aan deze spruiten zitten respectievelijk de korte en de lange „schoren.” Deze schoren komen achter den molen samen in den zoogenaamden staart, waaraan tevens het kruiswerk zit om de kap met wieken te draaien naar de windzijde.

De wieken zijn lang 27 M. en hebben een vlucht van 90 M.

Tot zoover de zegsman van den schrijver, een der molenaars. Natuurlijk is de bouw van de kap van dezen molen gelijk aan die van alle molens, zoowel water- als korenmolens.

Beide molens, alsook de „Hooge molen”, worden bewoond door een molenaar, van wie twee met een groot gezin. Men kan zich bijna geen voorstelling maken van de eigenaardige kamerindeeling in zoo'n gebouw, te minder als men weet, dat de molens niet rond, doch hoekig zijn in doorsnee. —

De polder Schieveen is gelegen in het Waterschap Delfland, en van Zestienhoven gescheiden door de Doenkade, welke tevens de landscheiding is tusschen Schieland en Delfland, en is weer verdeeld in een Boven- en Benedenpolder. Zooals reeds gezegd werd, is de afgebeelde molen een der zoogenaamde bovenmolens van den polder Schieveen.

Toen tusschen 1840 en 1850 de benedenpolder van Schieveen was drooggelegd, werd de zoog. „wipmolen”, die tot dien tijd voor de waterbemaling werd gebruikt, veranderd en opnieuw herbouwd en vervangen door dezen steenen molen.

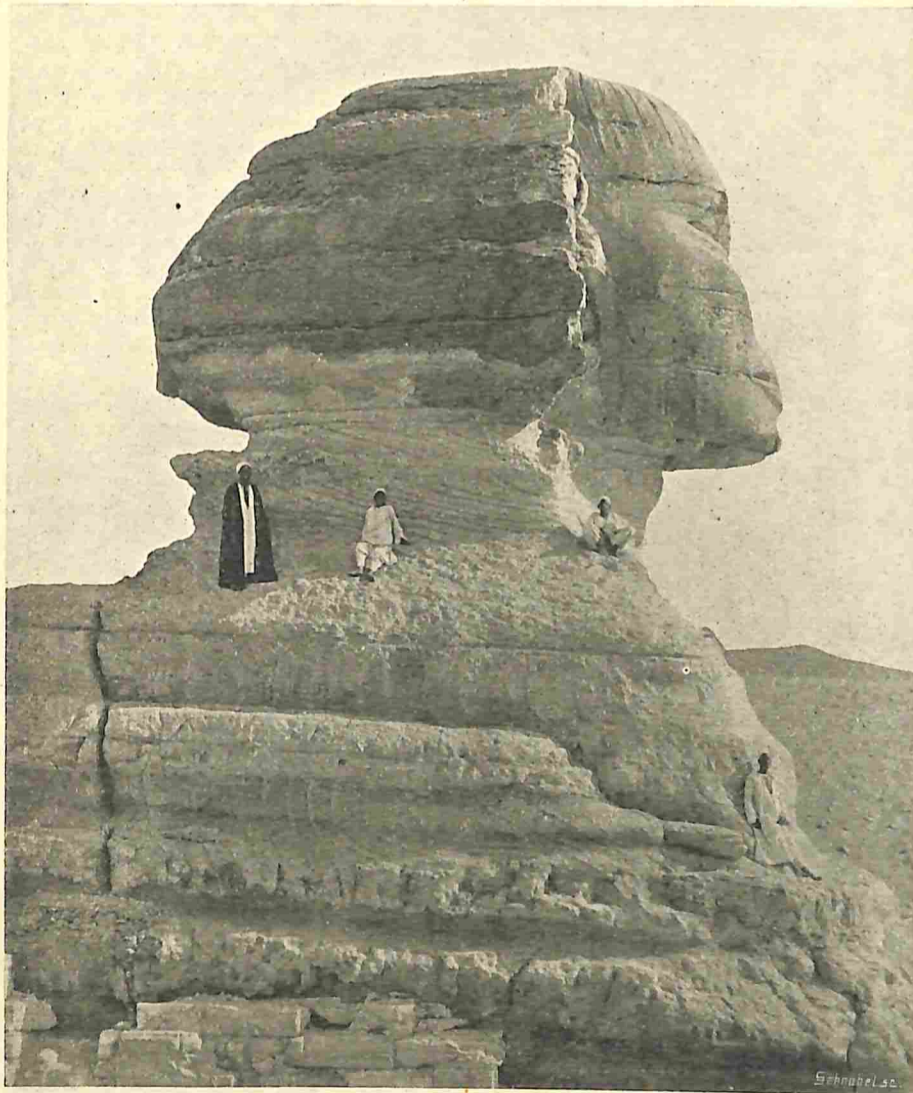
Tot voor eenigen tijd werd de benedenpolder bemalen door 2 molens, evenals de bovenpolder, waarvan het water geloosd werd op de Delftsche Schie.

Enkele jaren geleden is er een bovenmolen afgebroken en daar is nu verzeen een electrisch gemaal, dat al eenige jaren werkt, een der benedenmolens is veranderd in een electrisch gemaal, dat er zeer leelijk uitziet.

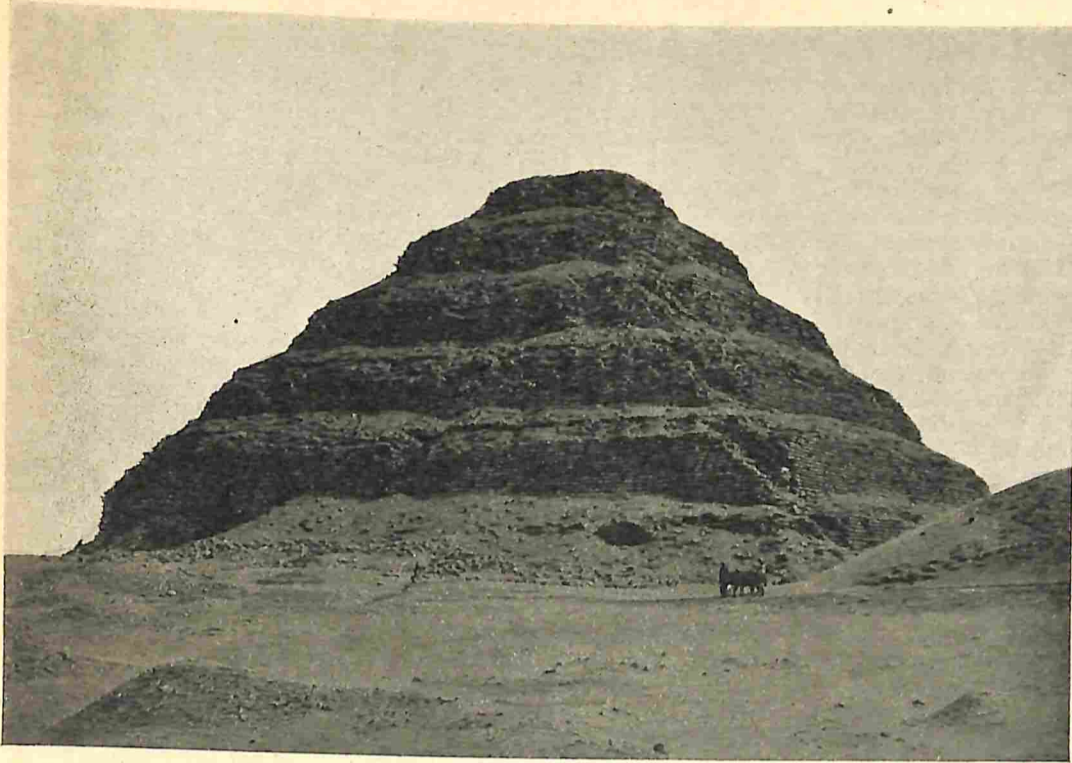
* * *

Zou er voor deze monumenten van het Hollandsche polderlandschap nog redding mogelijk zijn, vraagt de schrijver ten slotte. Wij vreezen met groote vrees. Hoezeer wij altijd voor 't behoud van monumenten op de bres staan, we betwijfelen of strijden voor het behoud van onze klaarblijkelijk tot ondergang gedoemde windmolens veel baten zal. En zelfs: of opkomen voor hun behoud in de meeste gevallen wel aanbeveling verdient. Is er niet iets onnatuurlijks in molens — „Heemschut-molens” zouden we ze kunnen noemen — die slechts ter wille van aesthetische overwegingen kunstmatig in stand worden gehouden? Juist de ongewilde verrijking van het landschap gaf ze mee hun bekoring. Zullen we nog erg genieten van de Zuid-Bevelandsche kleederdrachten, wanneer we weten dat de draagsters door „Heemschut” of soortgelijke vereenigingen daarvoor bezoldigd worden? Zal het ons niet kriebelig maken en het genot van een mooi molenkijkje vergallen, als we weten dat deze molen daar alleen wordt gehandhaafd met het oog op zijn schilderachtigheid? Het zijn slechts vragen, die we stellen. Gaarne zullen we onzen twijfel zien weggenomen.

Laat ons eindigen met nog een vraag: is het bepaald noodig, dat de stoomgemalen, die onze mooie molens vervangen, zulke afschuwelijke gebouwtjes zijn? Als ze ons nieuwe schoonheid brachten, zou het verdwijnen onzer windmolens iets minder droevig zijn.

DE SPHINX VAN GIZEH, VAN TER ZIJDE GEZIEN.

DE „TRAP“-PYRAMIDE VAN SAKKARA, NIET VER VAN CAÏRO.

Mond- en klauwzeer.

Er is een oud spreekwoord, dat zegt: Alle goede dingen komen uit het Oosten! Een feit is echter, dat ook vrijwel alle bezoeken in den vorm van besmettelijke ziekten, welke Europa door de eeuwen heen geteisterd hebben, eveneens uit het verre Oosten kwamen. Engeland kende voor 1839 nog geen mond- en klauwzeer, Frankrijk al voor meer dan twee eeuwen en daarvóór is het niet na te gaan hoeveel eeuwen het Oosten deze rampzalige veeziekte slachtoffers in zijn kudden zag aanrichten.

Prof. Dehning in Celle heeft de geschiedenis dezer ziekte in Duitschland nagespeurd en stelde vast dat ongeveer 200 jaren geleden bereiden Fransche troepen Duitschen grond voor het eerst met deze besmetting kennis deden maken. In het jaar 1681 na de verovering van Straatsburg brak in Zuid-Duitschland de zoogenaamde Fransche veeziekte uit. Sedert heeft men aan de hand van voortschrijdende kennis alles in het werk gesteld om de telkens weer uitbrekende epidemies te keeren evenals in alle andere landen en hoe de resultaten zijn, helaas kunnen we van jaar tot jaar nog steeds de hernieuwde pogingen en systemen in hun uitwerkingen volgen, zonder dat men van radicale be- teugeling kan spreken. Hopen we, dat op den duur de thans gevolgde maatregelen van voorkoming, aflachting en grondige ontsmetting ons de bevrijding brengen mogen. G.

SNEEUWEN.

Uit grauwe luchten
 Tuim'len fijne,
 Kristallijnen
 Vlokkenvluchten;
 In wirrelwarrel
 Kring'lend, draaiend,
 Zwing'lend, zwaaiend
 Naar 't windgedwarrel;
 In speelsche stijging
 Opwaart strevend,
 Of wieg'lend zvevend
 In matte zijging.
 De blanke spranken
 Glijen, vlijen,
 Rijen, dijen
 Tot zilv'ren ranken
 In dorre gaarde;
 Spreien warme
 Vacht ter arme
 Verkleumde aarde.

 En eind'loos dalen
 Ze, stille wevend,
 Zich willig gevend
 Tot witte wale.

J. VREEKEN.

Ontvangen Boeken.

Jaarboekje der Nederlandsche Vereeniging tot bescherming van vogels, 1917 en 1918.

Bevat behalve de verslagen o.m. geïllustreerde artikelen over „de Boomklevver“ en „Broedvogels in de Wassenaarsche duinen.“ De Vereeniging, die overal en ten allen tijde voor onze vogels in de bres springt, verdient den steun van alle vogelvrienden. Secretariaat: Rokin 69, te Amsterdam.

* * *

Encyclopedie voor stedenbouw en gemeenschapswezen. Verklaring der grondbeginselen van steden-inrichting en analytische leiddraad ter vergelijkende studie der experimenteel verkregen „standards“ door toepassing der jongste internationale wetenschappen inzake stedenbouw — aanleg, uitbreiding, opbouw en inrichting van steden. Opzet van het comité Néerland-Belge d'art civique, 's Gravenhage — Amsterdam. Brussel, Union internationale des villes — Leiden, A. W. Sythoff's uitgevers-Mij.

Wij ontvingen van dit grootsch opgezette werk het Inleidend verslag aan de Belgische regeering, en eenige andere stukken.

De stedenbouw, werk van vrede en ophanden herstel, heeft door den oorlog en zijne verwoestingen een schitterende en voor een ieder begrijpelijke belangrijkheid als nimmer te voren gekregen. Voor België bestaat de gelegenheid om inzake stedenbouw merkwaardige mogelijkheden aan te toonen, maar dan moet het ook in staat worden gesteld om al de ervaringen, door andere volkeren in dit opzicht opgedaan, te benutten. De Encyclopedie voor stedenbouw en gemeenschapswezen kan hierbij groote en nuttige diensten bewijzen. Zonder voldoende kennis van zaken kan de heropbouw van België niet zóó worden ondernomen als wenschelijk is.

De Encyclopedie, die tegelijk in het Fransch en Nederlandsch verschijnt, in afleveringen, is door zijn bibliographischen vorm een werk, dat tot in het onbepaalde kan worden uitgebreid. Haar geraamte is zoo opgesteld, dat alle toekomstige ontwikkelingen en nieuwigheden op 't gebied van den stedenbouw en het gemeenschapswezen er in kunnen worden aangebracht.

Zij moge voor België vooral in een behoefte voorzien, ook voor ons land, trouwens voor de geheele wereld, kan zij van veel nut zijn.

Moge dit werk inderdaad worden wat de samenstellers er zich van voorstellen. Bij hun moeilijken en veelomvattenden arbeid bieden wij hun, en in 't bijzonder den werkzamen en begaafden secretaris van het comité, Louis vander Swaelmen, onze beste wenschen voor welslagen aan. —

GEZICHT OP DEN GROEP VAN SPHINX, PYRAMIDEN, EN DOOR HET ZAND BEDOLVEN TEMPEL, BIJ CAÏRO.

Nog eens Wijnkoop.

In het nr. van 30 Nov. l.l. meldde de Heer Drijver een en ander over het gebruik om „wijnkoop” als opgeld te heffen bij verkooping en hoe de bedoeling van dit vrije drinkgelag geen andere is dan om de aanwezigheid van de goede stemming te brengen, welke tot bieden aanpluistert. In de goede stemming, welke heenwijst naar den oorsprong van dit o.a. ook in Zeeuwsch-Vlaanderen eertijds stevig gehuldigde wijnkoopsgebruik, lijkt ons niet van belang ontbloot, temeer waar de overal in onbruik rakende, landelijke gewoonten bij inbezitting en overdracht van goederen hun folkloristische waarde hebben.

In een verkoopacte, anno 1486, uit het boerengilde in het oude kerspel Eickel (bij Bochum in Westfalen) worden bij den graanverkoop „weinkaufsleute” met name genoemd. Deze boeren deden bij de transactie als getuigen dienst en kregen als schade-loosstelling voor hun tijdverlies bij die aanwezigheid vrij wijn. Zonder hun tegenwoordigheid zou de verkoop geen rechtsgeldigheid bezeten hebben en we vermoeden dat de wijnkoop ook ten onzent, vóór deze in een vrij drinkgelag voor alle aanwezigen ontaardde, deel heeft uitgemaakt van den waarborg voor eenzelfde rechtsgang.

Het is aansluitend met een ander Westfaalsch landelijk gebruik bij verpachtingen en verkooping, n.l. om deze te doen plaatsvinden „bij brandende kaars.” Midden in de boerenbijeenkomst stond een brandende kaars op tafel als er geboden werd. Wanneer er geen hooger bod meer viel, sloot de dorpsburgemeester of zijn plaatsvervanger de gelegenheid tot verder bieden af door de kaars uit te blazen, waarna het laatste bod genoteerd werd. De aanwezige boeren zetten als getuigen, die zich onder eede sterk maakten, daarbij hun mutsen op het hoofd. Die bedekking van het hoofd als eedsgebaar duidde hun waardigheid als vrije mannen aan en was een oeroude, van de veemgericht afkomstige, gewijde plichtpleging.

Ook daarbij verzekerden dus getuigen den goeden rechtsgang ener transactie, evenals de weinkaufsleute plachten, terwijl het drinken van een beker wijns om een uitspraak symbolisch te bezegelen daarnaast een overoude en plechtige wijdingsdaad geacht moet worden. G.

Een en ander over schildpadden.

TOT de meest intelligente dieren behoren de schildpadden nu wel niet, maar toch biedt het leven van deze eigenaardige wezens zooveel interessants, dat wij ook in deze verschijningsvormen de natuur weer in haar enorme grootte en verscheidenheid in hoogte mate moeten bewonderen. Grote begaafdheden in geestelijk opzicht zal men ook moeilijk bij deze dieren kunnen veronderstellen, wanneer men weet, dat hunne hersenen zich slechts zeer weinig hebben ontwikkeld. Bij schildpadden van zoo'n 40 K. G. bedraagt het gewicht der hersenen slechts 4 gram. Of het schijnbaar ongevoelig zijn voor allerlei lichamelijke beleedigingen en het langen tijd stilstaan van voor andere dieren noodzakelijke levensfuncties daarmede verband houdt zouden wij niet durven beweren, maar in elk geval is zeker dat schildpadden aan vele het leven bedreigende factoren grooten weerstand kunnen bieden. En wanneer men hien te lande even familiaar met schildpadden omging (kwajongens inclus) als met katten, dan zou het in den volksmond stellig niet heeten: „zoo taai als een kat,” als men een groote mate van levensenergie onder de aandacht, maar men zou bepaald spreken van: „zoo taai als een schildpad.” Want men moet werkelijk verbaasd staan, welk een groote mate van levenstaaiheid deze gepantserde dieren aan den dag leggen. Zij liggen ongestraft zoolang in de blakende tropische zand, dat men zich zou branden als met het door de zon bestraalde pantser aanraakte, terwijl zij zonder hersenen nog maanden lang rond loopen, of kruipen zoo men wil, of zonder kop wekenlang nog bewegingen uitvoeren. Geheel met een kogel doorschoten zeeschildpadden, het water met hun bloed roodkleurend, zwemmen nog rond alsof er niets gebeurd is. Een blokkade van eenige jaren zouden zij met succes kunnen doormaken en een hongersnoodperiode zou voor hen niet de minste verschrikking meebrengen, evenmin als het geheel en al stop zetten van den luchttoevoer voor hun adembaling. Zij doen het gerust een tijdje zonder adem te halen terwijl sommige soorten jarenlang kunnen voortleven zonder voedsel tot zich te nemen. Zoo leefde b. v. een Moerasschildpad in den Plantentuin te Parijs gedurende zes jaren zonder voedsel te gebruiken. Eigenlijk zou men kunnen zeggen, dat het hun levensprincipe is, zich met alle kracht te verzetten tegen alle het leven bedreigende machten. Het zal dan

ook zeker niemand verwonderen, dat de schildpadden een betrekkelijk enorm hoogen ouderdom bereiken. Zoo is het b. v. bekend dat een exemplaar van *Testudo Daudini* meer dan 150 jaren in gevangenschap leefde en stellig wel 300 jaar oud zal zijn geweest, terwijl men van andere den hoogen leeftijd van 280 jaren heeft gemeend te moeten vaststellen. Niet ten onrechte geldt de schildpad ook bij de Japanners, die veel van schildpadden houden en ze zelfs als heilige dieren in of nabij hunne tempels verzorgen, als het symbool van een hoogen en rustigen ouderdom, een van de zeven gelukzaligheden des levens.

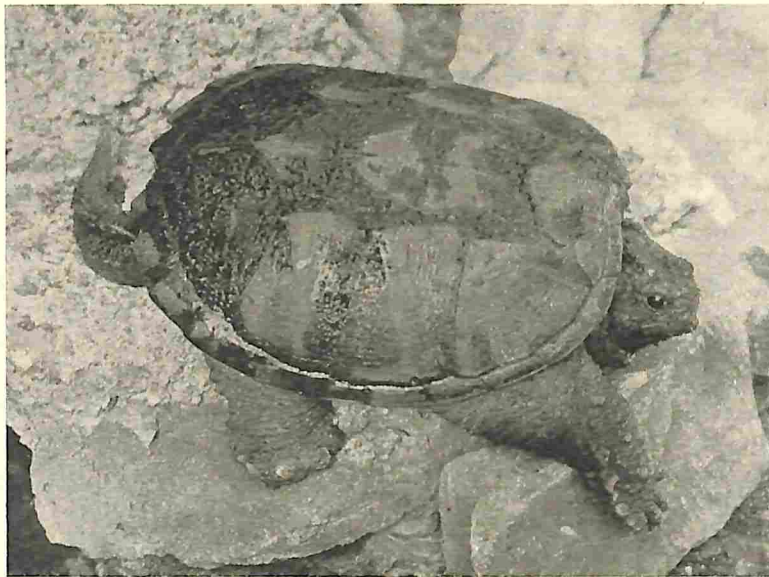
Uit het feit, dat de schildpadden jarenlang kunnen vasten met een heel weinig voedsel tot zich nemen. Ofschoon zij lang niet altijd trek in voedsel hebben en dat zeer veel afhangt van warmtegraad en vochtigheid van de lucht, zijn er toch enkele soorten, die soms enorme hoeveelheden naar binnen werken. Zoo atten de exemplaren van de Olifantschildpadden in den Hamburger Dierentuin in den beginne na hun aankomst geregeld dagelijks 35 K.G. witte kool. Dit scheen bepaald een lievelingskostje van deze groote schildpadden te zijn.

Vele soorten — vooral van de zoogenaamde *Landschildpadden* — leven uitsluitend of bijna uitsluitend van planten, ofschoon zij daarbij dierlijk voedsel dikwijls niet versmaden. De *Zoetwaterschildpadden* gebruiken meestal dierlijk voedsel: allerlei gewervelde dieren, weekdieren, wormen of insecten. De zoogenaamde *Bijschildpad* (*Chelydra serpentina* L.) de *Naapping Turtle* der Amerikanen (zie afb. op deze blz.) — men zou haast kunnen zeggen: een roofdier onder de schildpadden, dat zelfs menschen te lijf gaat en gevaarlijke wonden kan toebrengen als het verontrust wordt — weet zelfs ganzen en eenden te bemachtigen door ze aan de pooten onder water te trekken en zoo te verstrikken, waarna ze kalm met de scherpe snavelachtige kaken aan de stukken worden geknipt

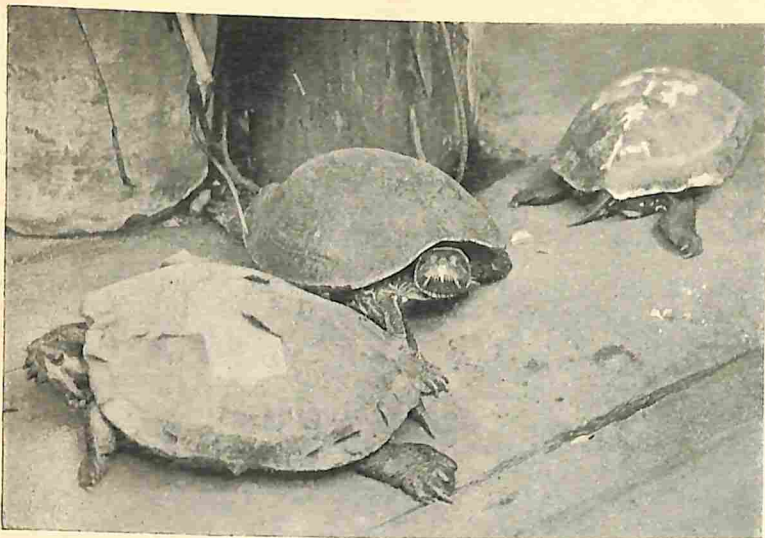
en naar binnen gewerkt. Op Ceylon schijnt men zelfs zoetwaterschildpadden als huisdieren te houden, om voor het reinigen der huizen van ongedierte te zorgen. Uitwerpselen van dieren schijnen zij als een bijzonder aantrekkelijke lekkernij te beschouwen, vandaar dan ook dat de schildpadden door sommige volken als onrein worden beschouwd, vooral omdat zij soms verzot schijnen op de excrementen van *Homo Sapiens*. De *Zeeschildpadden* eten zoowel zeegras of wier als kleine visschen, kreeften, slakken en allerlei lagere zeedieren.

Bijzonder merkwaardig is de groote zorg, die de schildpadden besteden aan het leggen der eieren. De zee- en zoetwaterschildpadden kiezen daartoe bepaalde zandige plaatsen langs rivieren, plassen of zeeën uit, terwijl de landschildpadden eveneens zandigen of in elk geval lossen grond opzoeken of een troep bladeren bijeen brengen, waarin de eieren verborgen worden. *Miram* heeft daaromtrent bij de *Moerasschildpad*, *Emys orbicularis* L., (zie afb.) uit de omgeving van Kiew, vrij uitvoerige waarnemingen gepubliceerd. De wijfjesschildpadden zoeken tegen den avond even voor zonsondergang een geschikte plaats op, die vrijwel kaal is en waar geen gras groeit. Daar wordt vervolgens een gat gegraven om er de eieren in te verbergen. Begrijpelijkwijze is dat werk voor deze dieren met hun beperkte hulpmiddelen en waar zij zich in al hun bewegingen vooral ook door hun pantser zeer onbeholpen gedragen, een zeer moeilijke taak, die zij echter op bewonderenswaardige wijze ten uitvoer brengen.

In de eerste plaats beginnen zij de uitgekozen plek nat te maken, teneinde daardoor den grond week en beter voor den te verrichten arbeid geschikt te maken. Daartoe wordt er wellicht door sommige soorten een flinke hoeveelheid urine over gespreid of laten andere — zooals de *Moerasschildpad* — er den inhoud over loopen van de twee zoogenaamde anaalblazen — den inhoud over of blazen aan weerszijden van de anaalopening gelegen, die zuurstofhoudend water bevatten en dienst schijnen te doen voor darmademhaling. Sommige soorten, zooals die van het Australiek — dikwijls over een afstand van meer dan 300 M. — aan te dragen en er zelfs meermalen voor naar den stroom terug te gaan, om nog meer water te halen, als het noodig is. Is op deze manier de grond week gemaakt, dan begint de schildpad toe wordt de punt van den staart in het zand gestoken en nu bete laten ontstaan. Is dat eindelijk gelukt dan wordt de staart er is dan van anderen en daardoor geschikt is geworden voor verdere bewerking. Meestal wordt de grond daarna nogmaals besproeid om den verderen arbeid zodoende te vergemakkelijken. Het verdere werk geschiedt nu met behulp van de achterpooten. Beurte-

BIJSCHILD PAD.

MOERASSCHILDPADDEN.

lings afwisselend met den rechter- en met den linkerachterpoot op de wijze van een schoffel wordt de aarde uitgeschept, zoodat er eindelijk een flink gat is ontstaan, dat van boven een wijde heeft van zoo'n 12 c. M. en van binnen iets wijder is. Is het gat gereed, dan begint het eigenlijke leggen der eieren. Bij de Moeraschildpad wordt ieder ei daarbij afwisselend met een der achterpooten — als in een hand — opgevangen en vervolgens voorzichtig in de gegraven kuil neergelegd. Aanvankelijk is de schaal van het ei eenigszins taai en leerachtig, maar aan de lucht blootgesteld wordt zij harder. Het ei bevat weinig taai eiwit, maar bovenal een grooten dooier. Zijn al de eieren gelegd — meestal 9, hoogstens 11 in getal — dan is het dier door dezen inspannenden arbeid zeer uitgeput en het rust eenigen tijd uit, alvorens met het laatste bedrijf — het toedekken der eieren — een begin te maken. Is de schildpad voldoende uitgerust dan wordt met deze laatste werkzaamheid een aanvang gemaakt. Afwisselend met den linker- en met den rechterachterpoot wordt nu voorzichtig aarde op de eieren geschept, tot eindelijk alles met zand bedekt is. Bij het vullen van het gat wordt ten laatste de aarde met de pooten eenigszins stevig aangedrukt. Nu overtuigt de schildpad zich door aanschouwing of al het werk goed verricht is en daarna wordt alles met het buikschild nog flink aangestampt waarbij het dier zich telkens hoog op de pooten verheft om het lichaam plotseling te laten vallen. Deze werkzaamheid wordt in een vlug tempo afgewerkt, waarbij het dier telkens ronddraait, zoodat het zand overal goed aangestampt wordt. Op die wijze poogt de schildpad elk spoor van de plaats gehad hebbende handeling zooveel mogelijk uit te wischen, zoodat ten slotte de plek, waar de eieren gelegd zijn, oppervlakkig beschouwd niet van de omgeving te onderscheiden is.

Zeer dikwijls komen de schildpadden jaren lang op dezelfde plaatsen terug om hare eieren te leggen. Zoo vermeldt Emerson Tennent een geval van een *Bissa* of *Echte Caretschildpad* (*Chelonia imbricata* L.) in de nabijheid van Hambantotta op Ceylon, die een ring droeg, haar 30 jaren vroeger door een Hollandsch officier aangehecht op dezelfde plaats. Op sommige plaatsen — vooral aan de oevers van Zuid-Amerikaansche rivieren — komen telkens jaren op de daarvoor aangewezen tijden ongelooflijk groote scharen van schildpadden samen om daar hare eieren te leggen. De bevolking — vooral ook Indiaansche stammen — weet van dit feit partij te trekken en begeeft zich tegen dien tijd naar de bepaalde plaatsen en kampeert daar eenige weken (veel langs den Orinoco) om de eieren in grooten getale te verzamelen en er een soort van olie uit te bereiden, die een gewild handelsartikel vormt. Ook de eieren zelf worden als een groote lekkernij beschouwd.

Zooals algemeen bekend is worden ook vele schildpadden gegeten en de *Soepschildpad* (*Chelonia mydas* L.) ontleent daaraan zelfs haar naam. Voor enkele — en nog wel van de merkwaardigste — soorten is dit echter zoo noodlottig geweest, dat zij geheel van den aardbodem verdwenen zijn, terwijl vele van hunne naaste verwanten slechts door kunstmatige bescherming voor jalgeheelen ondergang worden behoed. Op enkele niet door menschen en door groote zoogdieren (uitgez. Madagaskar) bewoonde en afgelegen eilanden — n. l. de ten Oosten van Afrika gelegen eilanden, de *Maskarenen* (*Réunion*, *Mauritius* en *Rodriguez*), *Aldabra*, de *Seychelen* en *Madagaskar*, benevens op de ten Westen van Zuid-Amerika gelegen en daarnaar benoemde *Galapagos-* of *Schildpadeilanden* — leefden sedert eeuwen in betrekkelijk ongestoorde rust verschillende soorten van de zoogenaamde *Olifantsschildpadden* of *Reuzenschildpadden* (zie afb. hiernaast). Met de

uitbreiding der scheepvaart werden ook deze eilanden bezocht en toen men had gemerkt, welke voorraden van voedsel zij herbergden werden zij geregeld aangedaan. Elke schildpad bood n.l. wel een 100 K. G. vleesch, terwijl de dieren levend konden worden meegenomen en weken en maanden zonder voedsel bleven leven. Zoo kwam het dat op de eilanden die geregeld werden bezocht en waar sommige schepen er zelfs 400 tegelijk meenamen, de voorraad begrijpelijkerwijze in den loop der jaren geheel uitgeput werd. Waar er op *Rodriguez* in 1691 nog zooveel Reuzenschildpadden aanwezig waren, dat *Leguat* er scharen van 2 à 3 duizend bijeen zag, zoodat men 100 schreden in den omtrek wel op de schilden loopen kon, waren zij in het begin der 19e eeuw al op vele eilanden geheel of tot op enkele exemplaren na uitgeroeid. Ook op de Galapagoseilanden ging het op dezelfde wijze en wat nog gespaard gebleven was voor de roofzucht der áánhoudende schepelingen, ging den ondergang tegemoet toen een groot aantal misdadigers naar deze eilanden werd verbannen en gelijktijdig daarmede varkens en andere huisdieren op de eilanden werden losgelaten. Spoedig was het nu met de schildpadden op de Galapagoseilanden gedaan. Wat nog wegens de geringe grootte (jonge exemplaren) voor de hebzucht der menschen was gespaard gebleven, vond den dood door de vraatzuchtige kaken der varkens. Naar het schijnt moeten de laatste vertegenwoordigers van de schildpadden dezer eilanden meegenomen zijn om er het museum te *San Francisco* mee op te luisteren. Wel zijn enkele exemplaren dezer verschillende Reuzenschildpadden op andere eilanden uitgepoot (zooals b. v. op *Madagaskar* en op *Flat Island* (bij Mauritius) maar het is zeer de vraag of deze dieren zich daar ten slotte als soort zullen handhaven.

Welk een enorme grootte deze dieren bezitten kan men gemakkelijk nagaan, als men weet dat vele er van meer dan een meter hoog zijn, terwijl de lengte soms bij de 2 M. bedraagt. De grootste der nog levende Reuzenschildpadden schijnt in het bezit te zijn of geweest te zijn (of het dier thans nog leeft zouden wij niet durven zeggen) van *Baron Rothschild* te *Tring* in *Engeland*. De pantserlengte van dat dier bedraagt zelfs 194 c. M. terwijl het niet minder dan 529 pond zwaar is. Het moet volgens schatting meer dan 300 jaar oud zijn.

Deze reusachtige Landschildpadden worden echter nog in grootte overtroffen door de Lederschildpad of Loeth (*Dermochelys coriacea* L.) die tot de zeeschildpadden behoort. Dit dier is meer dan 2 M. lang, terwijl het gewicht wordt aangegeven op 500 à 600 K. G. Deze grootste der levende schildpadden schijnt echter tot uitsterven gedoemd te zijn, van jaar tot jaar moet zij zeldzamer worden niettegenstaande hare eieren zeer talrijk zijn (eenige honderden).

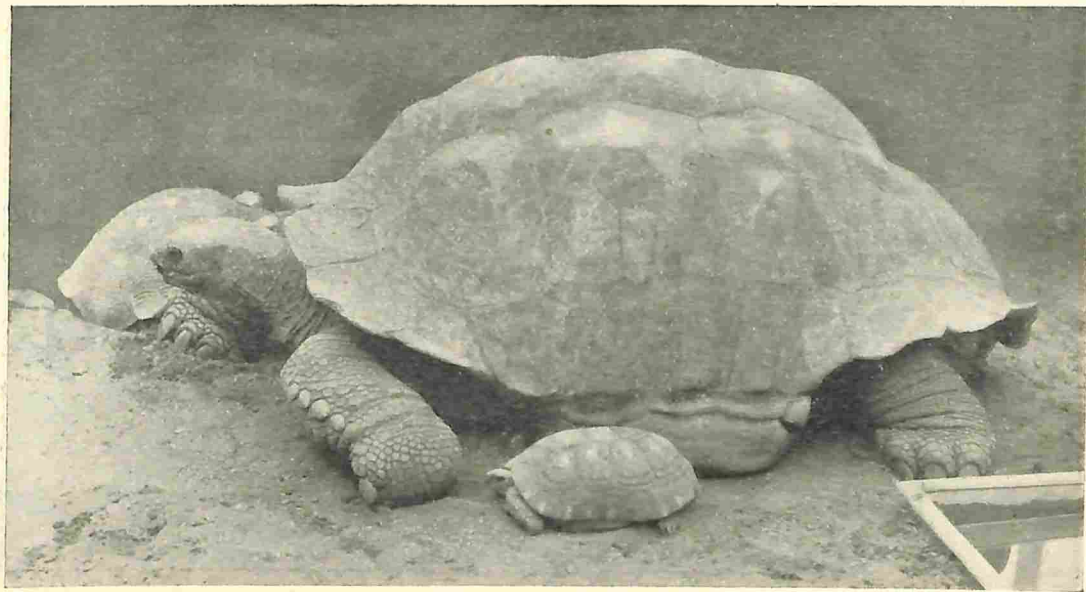
De menschenlijke vervolging kan echter in dit geval niet als oorzaak worden beschouwd daar haar vleesch niet gegeten wordt, ja zelfs voor giftig gehouden wordt. Waarschijnlijk zullen roofvisschen onder de jonge dieren te groote opruiming houden.

Geweldig is de kracht die deze groote schildpadden kunnen ontwikkelen. Dikwijls zijn meerdere mannen niet in staat een enkele zeeschildpad tegen te houden wanneer deze weer op het punt staat in haar element terug te keeren.

Interessant is de wijze, waarop sommige soorten een tweegevecht houden. Daarbij worden kop en hals rustig in het pantser getrokken en de dieren botsen telkens met geweld met hun pantsers tegen elkaar aan, waarbij de pooten zich geweldig moeten inspannen. Dit schildpadsteekspel duurt zoolang voort, tot eindelijk een der natuurlijk-geharnaste ridders het gevecht van vermoeidheid moet opgeven. Bloed vloeit er bij zoo'n duel dus gelukkig niet.

Over 't algemeen zijn de schildpadden echter (behoudens enkele uitzonderingen zooals de *Bijschildpad* b. v.) zeer vreedzame dieren, die gezellig samenleven.

J. J. Hof.

REUZENSCHILDPAD. ER NAAST, TER VERGELIJKING, EEN GEWONE SCHILDPAD.

HET GEMEENLANDSHUIS VAN DEN OVERWAARD TE ELSHOUT.

HET gemeenlandshuis van het Waterschap „de Overwaard” te Elshout, gemeente Nieuw-Lekkerland, of korter: het Overwaardshuis, staande aan de zuidwestzijde langs een breed boezemkanaal bij de uitwateringsluizen van het Waterschap en langs den Lekdijk, van ter zijden en van achteren overschaduwde door zware lindeboomen van ongeveer 170 jarigen ouderdom, heeft menig oog bekoord. Het niet buitengewoon schoone, maar met zijn gekroonde vensters toch wel statige oude huis vormde, als leunend tegen den Lekdijk, met zijn achtergrond van zeer hooge fraaie linden, aan het breede blanke water met zijn vele molens in het windschiet, een buitengewoon schilderachtig plekje; vooral, als bij windstilte dit alles weerspiegelde in het effen boezemwatervlak, gaf het, uit het zuidwesten gezien, een verrukkelijk schoon effect.

Weissenbruch, die omstreeks 1850 nog den oorspronkelijken toestand vond, werd er reeds door bekoord; het schilderstuk, dat hij er van vervaardigde, prijkt thans in Teyler's Museum te Haarlem.

In verband met de noodzakelijke dijkverhooging en verzwaring is het Overwaardshuis in de afgelopen maanden verbouwd. Om gelijke reden — en dit vooral moet betreurd worden — moesten bijna alle lindeboomen worden verwijderd; slechts deze, die voor het gebouw stonden, bleven gespaard, de overige 23 zijn gevallen. Hierdoor heeft het pittoreske plekje veel van zijn bekoring verloren.

* * *

Het oude gebouw bezit op zich zelf weinig kunstwaarde; wel is waar geven de kaplijsten boven de vensters eenige waardigheid aan het geheel, doch aan de wegzijde vindt men ze niet; van de rivier af gezien was het gebouw dan ook geenszins mooi te noemen, zoodat aan die zijde na de verbouwing wel iets beters te voorschijn is gekomen.

Het werd in drie keeren gebouwd; het oudste gedeelte in 1581, zonder eenige architectonische waarde. In 1644 werd de zoogenaamde bestuurskamer aangebouwd, waarbij blijkbaar een meer bekwaame hand de leiding heeft gehad, getuige de hooge vensters met kaplijsten en het poortje in den voorgevel, dat gelijktijdig in het reeds bestaande gebouw werd aangebracht. Later, waarschijnlijk in de 18de eeuw, werd aan de oostzijde nog een stuk zonder eenige kunstwaarde aangebouwd.

Bij den verbouw is de bestuurskamer behouden gebleven, terwijl het poortje weer gerestaureerd in den nieuwen voorgevel is aangebracht.

In het gemeenlandshuis bevinden zich nog enkele voorwerpen van antieke waarde, als:

1. Een mooi regentstuk in olieverf, voorstellende eene vergadering van het Overwaardsbestuur, omstreeks het jaar 1650. Door dat er voorheen langs de onder- en zijkanten reepen zijn afgeknipt, zijn de naam van den schilder en het jaartal verloren geraakt. Waarschijnlijk heeft deze mishandeling al direct na de vervaardiging plaats gevonden; men kende er toen niet zulk een groote waarde aan toe. Het schijnt van meet af voor een schoor-

steenstuk boven de groote schouw gediend te hebben, alwaar het tot voor korte jaren een plaats vond.

De schilderwijze herinnert aan die van Ludolf de Jong (1616-1690), een Rotterdamsch schilder. Zekerheid daaromtrent bestaat er echter niet.

2. Een verguld zilveren hensbeker, ingesteld in het jaar 1697, voorzien van de wapens met namen van het toen fungeerende bestuur, waarbij 2 gedenkalbums, om het merkwaardige gebruik van den beker er zoo rijmerig mogelijk in te vermelden. De op den beker voorkomende namen zijn als volgt:

C. de Boodt, Erfwatergraaf; R. Coxius, Penningmeester; J. Assuerus Schut, J. Jonolin de Roschellij, Frederik Statius van Dalen, H. Veer van Loo, Pieter Everwijn, J. Schilthouwer en G. van Grootvelt, Waterheemraden.

In een der gedenkalbums vindt men o. m. als volgt:

Naar Wet, Eerbied, en Liefdens Pligt
Heb ik den Beker braef geligt.

N o o i t S c i e n t i a C r u c i a t
i c o l a e s S h a e d C o n s t
a m u e l s z . C r u q u i u s
17 24 29
9

3. Een eikenhouten kist, waarop het jaartal 1680 in Romeinsche cijfers en de naam Overwaert.

4. Een mooie collectie glazen bokalen, waarbij 2 Wolfglazen, alle afkomstig van de vroegere bestuursleden, waarop en relief of gestipt hun naam en wapen voorkomen; bovendien ook wel voorzien van een spreuk. Zonder een eigen glas hadden zij geen aanspraak op hun aandeel in de opbrengst van het vischwater.

Verder op een beker van oud groen Duitsch glas, die door den Erf-Watergraaf J. D. d'Ablaing van Giessenburg aan het College van den Overwaard werd geschonken, bij het 400 jarig bestaan van het waterschap in 1766. Deze beker is met geëmailleerde beelden versierd, voorstellende de Keizer met de drie geestelijke keurvorsten, allen te paard gezeten, met het jaartal 1666.

Dat de bestuursleden van ^{*} die ^{*} tijd naar oud Hollandsch gebruik, aan hun ambt een goeden maaltijd verbonden en er wel eens een gast bij uitnoodigden, blijkt uit het onderstaande puntlicht van J. Westerbaan, Heer van Brandwijk, d. d. 4 Mei 1657.

In 't Elshout heeft de Neer- en Overwaard haar huizen
En loozen in de Lek haar water door de sluizen, 1)
Elk water heeft zijn Graaf en ieder huis zijn Waard 2)
Die op de sluizen past en daar zijn post bewaart.
Men looze wat men wil, maar in drie heele dagen
Weet ik, dat wij alhier geen waterloozing zagen
Als die wij zelve deden. Wanneer men zooveel wijn
Op onzen boezem maal' dat daar moest sluisgang zijn.
Mijn Heer en Neef, die mij zoo gul onthaalde
Daar mij niet is gevegd, dat ik den waard betaaldde,
Wel vare de Overwaard, en gij de Watergraaf,
Die mij hier heeft verzocht zoo redelijk en zoo braaf;
Daar was ook goede wijn voor d'Overwaardsche gasten
En puik van visch en vleesch, zoodat zij zich verbrasten,
Nu dank ik U voor al uw Overwaardsch onthalen,

Maar in de Nederwaard zal ik mijn
schuld betalen
Met dergelijk onthaal van spijs en
Rijnschen wijn
Als wij van deze Mei in Brandwijk
zullen zijn.
C. A. VERHEIJ.

1) Er waren toen nog geen molens.

2) De bewoner was toen geen technicus, doch meer een waard, die de heeren in alle opzichten feestelijk ontving en daarbij eenig toezicht op het loozen der sluizen en sedert 1740 ook op het malen der molens hield.

DE PELSJAGERS.

22) DOOR HULBERT FOOTNER.

HOOFDSTUK XVI.

NESIS.

HIERNA scheen hem zijn gevangenschap minder somber. Den volgenden dag dreigden de uren wel is waar nog langzamer te gaan dan te voren, doch in de hoop, dat het de laatste dag zou zijn, berustte hij gemakkelijker. Uur na uur stapte hij vol ongeduld op en neer. „Morgen heb ik den vrijen hemel boven het hoofd,” dacht hij. „Morgen heb ik weer iets te doen.”

Hij sloeg de tepees met verhoogde belangstelling gade en vroeg zich af of een van de vrouwengestalten de hare zou zijn. Het eenige, dat hij op dien afstand

HET GEMEENLANDSHUIS VAN DEN OVERWAARD TE ELSHOUT
VÓÓR DE VERBOUWING.

kon onderscheiden, was het verschil tusschen dik en slank.

Midden op den morgen zag hij Watusk uitrijden, vergezeld door vier mannen, die hij voor zijn raadgevers hield. Watusk had nu een militair voorkomen. Op zijn hoofd had hij een helm en over zijn gekleede jas droeg hij een breede roode sjerp, als een veldmaarschalk. Hij en zijn bediende beklommen het pad, dat naar Enterprise leidde.

Later zag Ambrose een groep vrouwen het kamp verlaten; zij droegen zakken van berkenschors, die er uitzagen als schooltasschen. Ze begonnen bessen te plukken op de helling van den heuvel. Ambrose was nieuwsgierig of zijn kleine vriendin er bij was. Langzamerhand kwamen zij hooger en naderden zij zijn shack. Toen zij dicht bij kwamen herkende hij Nesis; nu en dan ging ze recht op staan en keek ze in de richting van zijn raam. Zij was slanker dan de anderen.

De shack stond op een klein terras van mooi gras. Hooger en lager strekte zich de ruwe heuvel uit, bedekt met struikgewas en onkruid. Hier zamelden de vrouwen een soort boschbessen in. Aan den rand van het gras gekomen, bleven ze met hun volle tasschen staan, aten een enkele vrucht nu en dan, en wierpen nieuwsgierige blikken naar Ambrose's gevangenis. Ze waren met hun achten en Nesis stak bij hen af als een ster. De vier kaartspelende mannen in het gras schonken hun niet de minste aandacht.

Met een sluw glimlachje fluisterde Nesis haar buurvrouw iets in het oor. Het andere meisje grinnikte en knikte; de boodschap werd rondgefluisterd en allen liepen een eindje het gras op met half-verlegen gezichten. Hun nieuwsgierige oogen zochten de duisternis in den shack te doorboren. Ambrose wist nog niet wat van hem verwacht werd en hield zich op den achtergrond.

Het dikke meisje, aangespoord door Nesis, riep plotseling iets in de Kakisa-taal, dat allen hard aan het lachen maakte. Ambrose herkende er dadelijk een spottende speelsche uitdaging in. Om zich niet onbetuigd te laten, kwam hij aan het raam en antwoordde iets in denzelfden geest. Ze konden hun lachen niet bedwingen bij het hooren van de komische Engelsche klanken.

Hierop werd de scherts levendiger. Ambrose merkte op, dat Nesis zelf nooit het woord tot hem richtte, doch rondliep, met de handen haar oorschelpen vergrootend als om beter te hooren. Moed scheppende, kwamen ze langzamerhand dicht bij het raam. Ze begonnen leelijke gezichten tegen hem te trekken. De kaartspelers deden nog steeds alsof ze niets zagen. Als mannen en jagers was zulke dwaasheid beneden hun aandacht.

Als om haar groteren durf te toonen, snelde Nesis plotseling naar het raam. Ambrose schrok van de onverwachte beweging en deed een stap achteruit. Nesis legde haar handen op de vensterbank en schreeuwde een onverstaanbaar woord van spot in de kamer. De andere dames vielen elkaar om den hals van den lach. Dit was te veel voor de bewakers. Ze sprongen op en met dreigende stem en gebaren joegen ze de meisjes weg. Ze haastten zich den heuvel af, gillend van voorgewenden angst.

Toen Nesis haar handen op de vensterbank legde, gleed er een dun pakje uit haar mouw, dat op den vloer viel. Ambrose's hart bonsde even. Toen de meisjes wegliepen ging hij vlak voor het raam om hen iets na te roepen en duwde hij tegelijkertijd met zijn voet het pakje onder de tafel. Een der bewakers, die naar het raam ging en in de kamer keek, zag hem achteloos zijn pijp aansteken.

Toen het kaartspel hervat was verdween Ambrose met zijn buit naar den versten hoek van de kamer. Het bleek het gevraagde mes te zijn, een scherp, sterk lemmet. Het was in een stuk huid gewikkeld om te voorkomen, dat het kletterde als het op den vloer viel. Ambrose's hart ging opnieuw voor haar open. „Ze is even dapper en knap als ze vriendelijk is!” dacht hij. Hij verborg het mes in zijn bed en wachtte zoo geduldig mogelijk de duisternis af.

Het was gelukkig voor zijn hoeveelheid geduld, dat de dagen snel korter werden. Zijn avondmaal werd hem om zes uur gebracht en toen hij dat geëindigd had, was het duister genoeg om te beginnen. Buiten goot de halve maanschijf haar zachten glans over de heuvelen doch, van buiten gezien, scheen de kamer van den shack er des te donkerder om.

Ambrose hurkte neer in den hoek bij het bed en begon zoo kalm te werken, als een muis in een provisiekast.

Het gat in den vloer had hij klaar en hij was juist van plan in den grond te beginnen, toen een zacht gekrab tegen den wand van de aanwezigheid van Nesis blijk gaf.

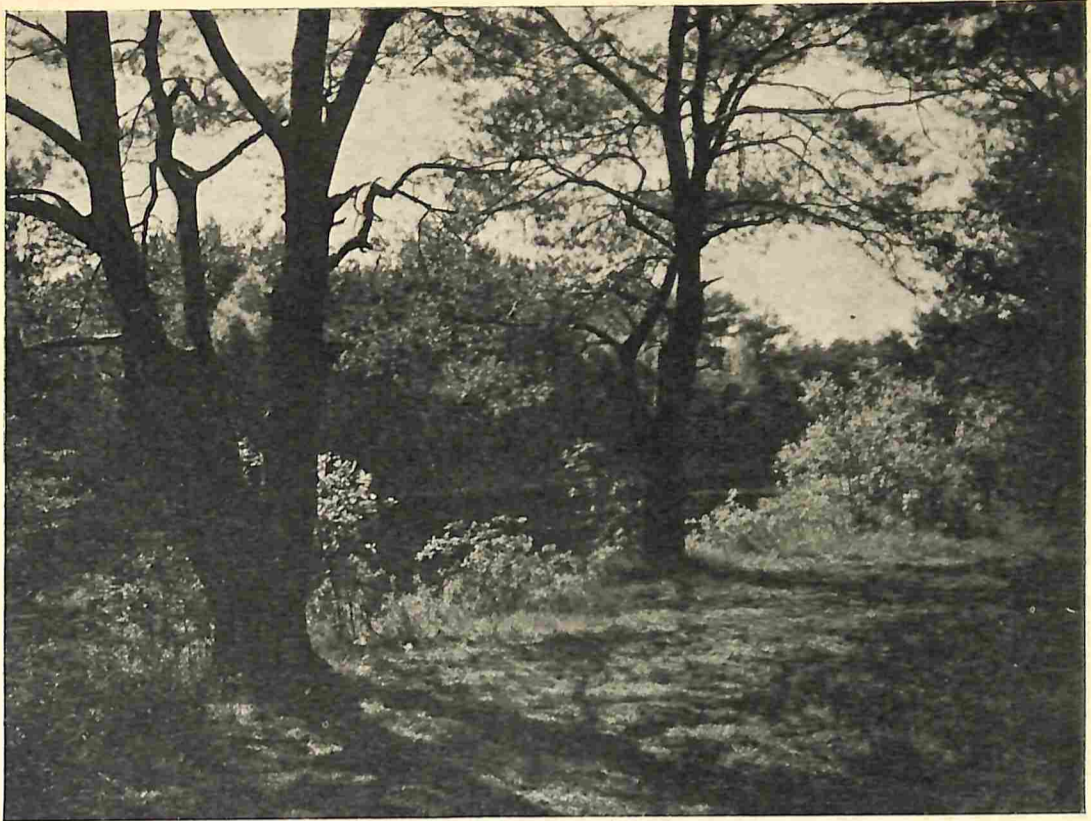
„Engelschman, ben je daar?” fluisterde zij door de spleet.

„Hier,” zei Ambrose.

„De boot is klaar,” zei ze. „k Heb eten, een wollen deken en een geweer.”

„Prachtig!” fluisterde Ambrose.

„Ben je er haast uit?”

BOSCHHOEKJE.

Hij zei hoever hij was.

„Ik begin aan dezen kant te graven,” zei ze. „We graven te zamen. Maak geen leven.”

Daar de shack eenvoudig boven den grond gezet was, kostte het weinig moeite om onder den wand door te graven. Met het mes en zijn handen werkte hij tot hij diep genoeg gevorderd was om er in te stappen. Aan de geluiden hoorde hij, dat ook Nesis niet stil zat. Plotseling bezweek de dunne aarden wand tusschen hen en zij drukten elkaar de hand in de opening. Nog vijf minuten schepden zij de aarde er uit en toen was de weg open. Ambrose ging lang uit op den vloer liggen en wrong zich in de opening.

Buiten voelde hij zich plotseling tegengehouden. Zich op den grond werpend bracht zij haar mond aan zijn oor. „Ga terug!” fluisterde zij. „De maan is erg helder. Je moet nog even wachten.”

Verlangend om de vrije lucht in te ademen, verzette Ambrose zich een weinig gemelijk.

„Toe, ga terug,” fluisterde zij half-smeekend. „Ik kom binnen. Ik moet je spreken.”

Onwillig kroop hij terug in den shack. Toen zij verscheen, stond hij boven het gat; hij greep haar onder de armen, trok haar naar boven en zette haar op de voeten. Hij had het kleine ding zonder moeite in de hoogte kunnen werpen. Ze draaide zich om en kwam dicht bij hem.

„Ik ben zoo blij, dat ik bij je ben,” fluisterde zij.

Een zachte natuurlijke geur ging van haar uit, een geur van denneboomen en wilde rozen, maar Ambrose dacht alleen aan de vrijheid.

„Is 't je gelukt om hier te komen zonder gezien te worden?” bromde hij.

„Wat ben je dom,” fluisterde ze teeder. „Ik ben klein. Ik kan me gemakkelijk achter de bladeren verbergen. Jouw wit gezicht ziet er in den maneschijn uit als een kleine maan. Spijt het je, dat je een poosje bij me moet blijven?”

„Neen,” zei hij. „Maar ik verlang naar buiten.”

Ze legde haar handen op zijn schouders en drukte hem neer. „Ga op den vloer zitten,” fluisterde zij. „Je oor is veel te hoog voor mijn mond.”

Ze zaten met de ruggen tegen het voeteneinde van het bed. Vertrouwelijk als een kind vleide ze haar schouder onder zijn arm en trok de arm om zich heen. Wat kon hij anders doen dan haar vasthouden?

„Het is waar, dat je erg sterk bent,” fluisterde zij. „Net een beer. Maar een beer is leelijk.”

„Vandaag vindt je me toch niet knap, wel?” grinnikte hij. „Mijn baard is een week oud.”

Zacht streek ze haar hand over zijn wang. „Wah!” zei ze lachend. „Net een stekelvarken. Roode mannen hebben niet zoo'n zwaren baard. Ze zeggen, dat je het elken dag met een mes er af krabt.”

„Als ik een mes heb,” zei Ambrose.

„Waarom doe je dat?” vroeg ze. „Ik zou het liever lang zien, zooals mijn haar. Dat zou prachtig zijn.”

Ambrose kon zijn lachlust nauwelijks bedwingen.

Zijn dankbaarheid en zijn onbekwaamheid om de naïve passie, welke zij voor hem had opgevat, te beantwoorden, maakten zijn positie lastig. Het is streelend bemind, gevlend en geprezen te worden, doch het legt verplichtingen op.

„Ik kan je nooit genoeg danken voor wat je voor me gedaan hebt,” zei hij onhandig.

„Ik wil alles voor je doen,” zei ze snel. „Zoodra ik je zag bij

het dansen, wist ik dat. Ik heb altijd al aan blanken gedacht. Vroeger zag ik nooit een blanke, alleen de kleine geestelijke en de oude manren op het Fort. Die zijn heel anders dan jij. Mijn vader was net als ik. Hij hield van de blanken. We praatten dikwijls over hen. Mijn vader zei, dat ik het Engelsch nooit moest vergeten. Spreek ik goed Engelsch, Engelschman?"

„Prachtig,” fluisterde Ambrose.

Zij trok zijn hoofd voorover, zoodat zij haar zachte woorden in zijn oor kon fluisteren. „Mijn vader en ik zijn niet zooals de anderen hier. Wij hebben blanken-bloed in onze aderen. De mannen praten niet veel met hun dochters. Mijn vader sprak met mij alsof ik een man was, omdat hij geen jongens had, geen andere kinderen dan ik. Daarom weet ik veel. Ik vind vrouwenpraatjes flauw. Mijn vader zei vaak dat Engelsch een man sterk maakt. Hij zei, dat Watusk hem den een of anderen dag zou dood maken, omdat hij Engelsch sprak.

„Toen de bladeren vielen drie jaar geleden, zooals nu, ging mijn vader de rivier af om de menschen van het groote Buffalo-meer te ontmoeten. Mijn vader ging met tien mannen. Een poos later kwamen ze terug, maar mijn vader was in geen enkele kano. Ze zeiden, dat mijn vader op een dag was gaan jagen met Ahcunza. Mijn vader was in de rivier gevallen en door den stroom van de vallen meegesleept. Dat zeggen ze. Maar ik weet de waarheid wel. Ahcunza is een vriend van Watusk. Watusk gaf hem later zijn vest met het goud er op. Mijn vader is dood. Toen was ik zoo koud als steen. Mijn moeder verkocht mij aan Watusk. Ik geef nergens meer om.”

„Je moeder verkocht je!” mompelde Ambrose.

„Mijn moeder houdt niet van me,” zei Nesis eenvoudig. „Ze is boos, omdat ik blank bloed heb en omdat mijn vader altijd met mij sprak.”

„Drie jaar geleden,” riep hij uit. „Toen was je nog een klein meisje.”

„Toen was ik veertien jaar oud. Mijn moeder heeft nu een anderen man. Een gewone man. Ze zijn weggegaan met menschen van het Buffalo-meer. 't Kan mij niets schelen. Ik denk altijd aan mijn vader. Hij was een beste man. Verleden zomer was er hier een geestelijke. Die sprak mooi. Hij zei, dat we later de dooden weerzagen. Wat denk jij, is dat waar, Engelschman?”

Ambrose's arm omknelde het treurige kind vaster. „De eerlijke waarheid,” fluisterde hij.

Zij opende haar hart geheel voor hem. In een vloed van eenvoudige woorden stortte zij haar hart, dat jaren gesloten was geweest, doch dat enkele vriendelijke woorden geopend hadden, uit. Ambrose was getroffen, zoo diep getroffen als een jonge man kan zijn door een vrouw, die hij niet liefheeft; niettemin kon hij niet nalaten over haar hoofd naar het vierhoekige stuk hemel te kijken, dat door het raam zichtbaar was. Het werd langzamerhand donkerder.

„De maan is ondergegaan,” zei hij ten slotte.

Nesis klemde zich aan hem vast. „O, je bent blij, dat je van mij weg kunt gaan,” klaagde zij.

Hij maakte zich zacht los. „Denk ook een beetje aan mij,” zeide hij. „Voor het dag wordt, moet ik ver weg zijn.”

Ze verborg haar gezicht op haar knieën. Haar schouders schokten.

„Nesis!” fluisterde hij vriendelijk.

Ze hief het hoofd op en hield de hand voor de oogen. „Huilen helpt niets,” mompelde zij. „Kom maar mee.”

Nesis ging eerst door het gat, dat zij gegraven hadden. Job volgde Ambrose. Ter wille van de veiligheid nam hij buiten den hond in zijn armen. De maan was achter de heuvels aan den overkant van de rivier ondergegaan, maar toch was het nog gevaarlijk helder. Nesis greep Ambrose bij den arm en leidde hem naar rechts. Zij fluisterde in zijn oor: „Je moet iedere keer voelen wat er onder je voet is, voor dat je stapt.”

Ze ging niet rechtstreeks naar de rivier, doch leidde hem stap voor stap den heuvel op in de richting van een groepje boomen, waar ze veilig zouden zijn.

De eerste honderd meter waren het moeilijkst. Boven den shack kwamen zij in het gezichtsveld van de bewakers. Nesis kroop als een kat achter een vogel. Ambrose volgde en durfde nauwelijks te ademen. Zelfs de hond begreep het en lag bewegingsloos in Ambrose's armen.

(Wordt vervolgd).

ZEEUWSCH-VLAANDEREN— ZUID-LIMBURG.

Zoolang geen zekerheid bestaat, dat het annexatie-gevaar voor ons land is afgewend, stellen wij ieder, die nog iets met betrekking tot de bedreigde landstreek te zeggen heeft, daartoe in dit rubriekje in de gelegenheid, mits hij korthed betrachte. Betuigingen van trouw aan Nederland kunnen evenwel nog slechts worden opgenomen, zoo zij op frissche, oorspronkelijke wijze worden geuit.

WAT NEDERLAND VERLIEST, ALS HET ZEEUWSCH-VLAANDEREN VERLIEST.

Uit de gegevens van het officieel „Verslag over den landbouw in Nederland over 1915,” blijkt, dat er in dat jaar in ons land 2117448 H. A. bouw- en grasland waren, waarvan in Z.-Vlaanderen 62094 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/34 van ons bouw- en grasland.

Van dat land was voor geheel Nederland 881729 H. A. bouwland, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 54792 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/16 van ons bouwland.

Van dat bouwland in Nederland waren 66296 H. A. bezaaid met tarwe, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 7283 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/9 van ons tarweland.

Van dat bouwland in Nederland waren 25600 H. A. bezaaid met gerst, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 5826 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent het verlies van 1/5 ongeveer van ons gerstland.

Van dat bouwland in Nederland waren 145033 H. A. bezaaid met haver, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 7168 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/20 van ons haverland.

Van dat bouwland in Nederland waren 15663 H. A. bezaaid met boonen, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 1573 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van 1/10 van ons boonenland.

Van dat bouwland in Nederland waren 24782 H. A. bezaaid met erwten, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 3862 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van 2/13 van ons erwtenland.

Van dat bouwland in Nederland waren 1535 H. A. bezaaid met koolzaad, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 272 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/6 van ons koolzaadland.

Van dat bouwland in Nederland waren 177074 H. A. beplant met aardappelen, waarvan 5140 H. A. in Zeeuwsch-Vlaanderen. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van 1/34 van ons aardappelland.

Van dat bouwland in Nederland waren 56513 H. A. beplant met suikerbieten, waarvan 8254 H. A.

in Zeeuwsch-Vlaanderen. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van ongeveer 1/7 van ons suikerbietenland.

Van dat bouwland in Nederland waren 8948 H. A. bezaaid met vlas, waarvan in Zeeuwsch-Vlaanderen 1999 H. A. Het verlies van Zeeuwsch-Vlaanderen beteekent dus het verlies van 2/9 van ons vlasland.

En zoo zou door te gaan zijn. Eentonige maar welsprekende cijfers, die ieder Nederlander eigenlijk even onder de oogen moest hebben. In dezen tijd van rantsoeneering en distributie zouden zij hem tenminste iets zeggen.

J. N. PATTIST.

VERDIENSTELIJKE ZEEUWSCH-VLAMINGEN.

Men wijst ons er op, dat onder de verdienstelijke Zeeuwsch-Vlamingen ook genoemd verdient te worden Cornelius Jansen of Jansenius, een bekwaam godgeleerde, van wiens hand vele geschriften het licht hebben gezien en die in 1510 te Hulst werd geboren. In 1550 werd hij priester te Kortrijk, in 1562 doctor in de godgeleerdheid, voorzitter van het theologisch college te Leuven; later bisschop van Gent, welke waardigheid hij in den onrustigen tijd van den aanvang van den 80-jarigen oorlog bekleedde. Door zijn groote geleerdheid trok hij op het concilie van Trente de aandacht. Men verwarre hem niet met zijn zoon en naamgenoot, den bekenden tegenstander der Jesuïeten, wiens geschrift „Augustinus” tot 't ontstaan der Jansenisten aanleiding gaf en die 75 jaar later ter wereld kwam en wel te Acquoi bij Leerdam.

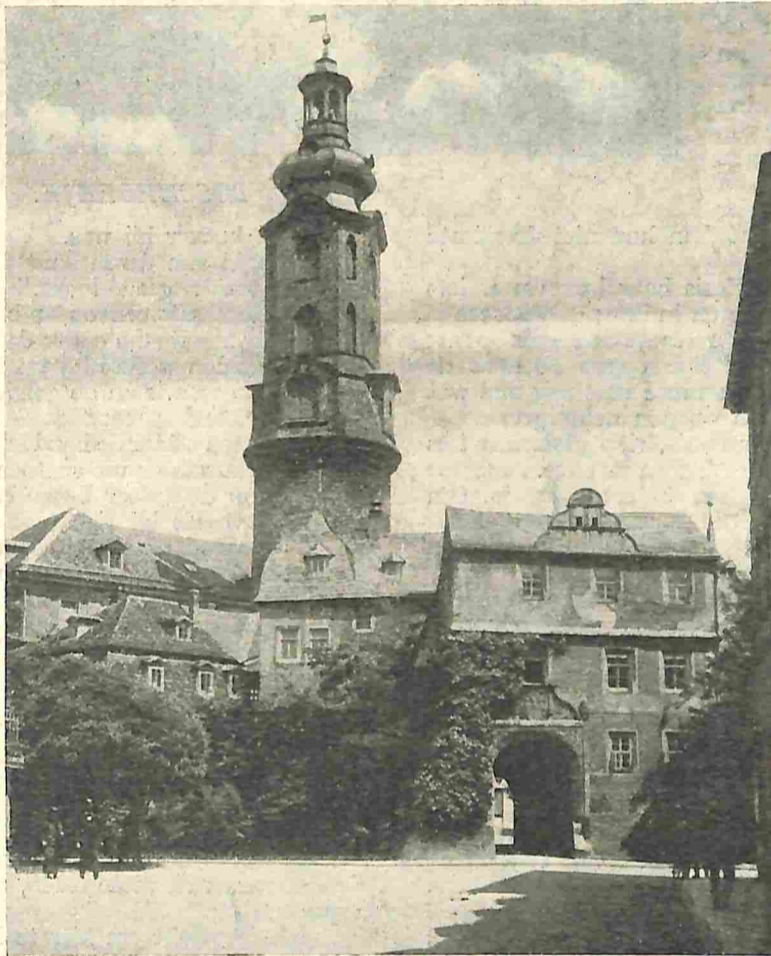

foto Leiziger Presse Būr

HET VOORMALIG GROOTHERTOGELIJK SLOT TE WEIMAR, WAARIN TIJDENS DEN DUUR DER NATIONALE VERGADERING VERSCHILLENDE REGERINGSPERSONEN VERBLIJF ZULLEN HOUDEN.